

בנאות דשא

פורים - פרשת תצוה - יומא דהילולא של רבינו הפני מנחם זי"ע תשפ"א - גליון מ"ו

דולה ומשקה מתורת רבוה"ק מפרשיסהא קאצק וגור זי"ע במשנת רבינו ראש הישיבה שליט"א

גדולת ימי הפורים - להיזהר מלהיתפס בחיצוניות

'מגילה נקראת בי"א בי"ב בי"ג בי"ד בט"ו לא פחות ולא יותר', ופירש רש"י לא פחות מי"א ולא יותר מט"ו, ודקדקו המפרשים (ע"י טורי אבן ועוד) כיון דהמשנה מפרט מגילה נקראת מי"א עד ט"ו פשיטא שאין להקדים ולא לאחר, ומה בא לשהמיענו 'לא פחות ולא יותר'.

ויש לבאר בהקדם מה ששמעתי מחסיד ישיש בשם **האמרי אמת זי"ע**, א טייער ווארט, און בעיקר א נוצליכער ווארט אויף א גאנץ לעבען, על מה שנאמר בהכנה למתן תורה (יתרו יט, ו) 'אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל', ופירש רש"י אלה הדברים - לא פחות ולא יותר, והקשו המפרשים מה ההוא"א שמשא רבינו - אבי הנביאים, שנאמר עליו 'בכל ביתי נאמן הוא' יפחות ויכבוש נבואתו ח"ו, או יתנבא מה שלא שמע מהקב"ה. אלא שמשא רבינו ע"ה אמר לבני ישראל הדברים כפי ששמעם מהקב"ה, והוסיף ואמר לבני ישראל אלה הדברים - מסרתי לכם את התורה ממש כפי ששמעתי מפי הקב"ה, ואיני מוסר לכם פחות או יותר. **ומזה שימו לב ותפנימו היטב שבתורה הק' יש 'פחות' ויש 'יותר'**, אפשר ח"ו להיות בבחינת פחות, ללמוד את התורה ולקיים את המצוות באופן פשוט ומגושם, ואפילו ח"ו להיות נבל ברשות התורה, ולהיפך אפשר להיות בבחינת 'יותר' ולהתעלות עד רום כל המעלות, וזה תלוי בכל אחד ואחד בפרטות כפי עבודתו (וע"י חשבה לטובה פרי יתרו ד"ה ואתם בשם הר"ר בונם זי"ע).

ועל דרך זה יש לפרש הנאמר בקריאת המגילה - 'לא פחות ולא יותר', כי במגילה אין גלוי התוכן הפנימי, ומי שלומד את המגילה בעינים מגושמות יכול ללומדה כסיפור דברים בעלמא, משתאות של יין, קנאת איש מרעהו חשבונות ונקמה וכו', ואף מסתיים בסוף טוב, וכל זה בבחינת 'פחות', אבל מי שיש לו עיני שכל מבין שיש ללמוד את המגילה בצורה נעלה ביותר, וכל מקום שנאמר 'המלך' המכוון למלכו של עולם (ע"י אסתר ג, י) וזה"ק ח"ג קט), שכל הדברים נוגעים בעולמות עליונים, ולכן מרמז לנו התנא דמשנתנו 'לא פחות ולא יותר', **וזך העיון מבין שבקריאת המגילה מתגלה שיש אדון בעולם.**

והמתבונן בדבר יראה שכל המגילה התחילה ממה שנהגו מסעודתו של אותו רשע (מגילה יב), הגם שלא מצינו בחז"ל שנגעלו במאכלות אסורות וביין נסך (ע"י מנות הלוי א, ה, וריא"ף על עין יעקב יב, ד"ה לעשות כרצון. וע"י פ"ר ש"ס אוזייה א, ה), הכל היה כשר לכתחילה, אלא החטא היה שנהגו מסעודתו של אותו רשע, אדם יכול לחיות כל החיים שלו, ולקיים תורה ומצוות, אבל אם הוא חי בהרגשת 'מה חובתי ואעשנה', עם רשימה של תרי"ג שאחרי שעושה את המצוה הוא מסמן לעצמו שכבר יצא ידי חובתו, ושקוע בחיי האי עלמא, הרי הוא בבחינת נהנה מסעודתו של אותו וכו', אמנם יקבל על המצוות האלו שכן בעוה"ב, **אבל קרבת אלקים יחסר לו, כי לא לזה ציפה, והאם בשביל זה כל העבודה והעמל? הלא ירדנו לעולם הזה כדי להתקרב להשי"ת**, ולזה זוכים כשמקיימים תורה ומצוות, עם דבקות ושייכות פנימית לרבונו של עולם, מתוך רצון של ואני קרבת אלקים לי טוב.

פורים איז א העכערע טאג, מ'קען מערער זיין א גוטע און אמת'ע רצון, בחיצוניות יש בו בחינת 'פחות', ועמלק מנסה להכניס בלבבות בני ישראל א קאלטקייט, אבל באמת בפורים יש אורות גדולים, וכל הפושט יד נותנים לו, כי מי שרוצה באמת יכול להגיע לחוש את ה' בבחינת 'יותר', לדעת ולזכור בתחושה פנימית שהוא אדון הכל. **עומדים היום בשבת שלפני היוםא דהילולא של כ"ק אאז"ל** - לזכור איווי תאוות כל נפש, ו"ק אאז"ל כבר היה מעורר על כל גוטע זמן כבר זמן רב לפני בואו, שבוע ועוד יותר לפני פורים כבר דיבר ועורר על הימים המקודשים, ועורר על גוטע רצונות, יודישע רצונות, לעבען מיט די אייבערשטער, עורר על כך שוב ושוב ושוב, הוכח תוכיח אפילו מאה פעמים. אונז ווילען דאך באמת זיין גוט, ובפורים יותר בקל לגלות הרצונות, ובמיוחד בעת רעוא דרעוין שאז מתעורר הרצון האמיתי בכל לב ישראל.

יעזור ה' שנוכח במהרה לזהיה ה' אחד ושמו אחד, רבונו של עולם, אונז ווילען דאך טאקע, אונז ווילען באמת די גאולה.

(ס"ג תצוה זכור תש"פ)

סעודת פורים שעשאה בלילה

בפסוק (ט, כב) **'לעשות אותם ימי משתה ושמחה'**, שצריכין בני ישראל בכח אלה המצות לגלות הארת הימים האלה. וכן שמעתי מפי מו"ז ז"ל [החידושי הר"מ זי"ע] רמז הלשון (ח, טו) **'ליהודים היתה אורה כו' וששון'**, מה לשון נקיבה היתה. לרמזו שבני ישראל עתה משפיעין למדת ששון ושמחה, **שהם נעשין על ידי התעוררות בני ישראל**, ודפח"ח. ויתכן על דרך הלצה לרמזו זאת במאמרם ז"ל (מגילה ז:): **סעודת פורים שעשאה בלילה לא יצא ידי חובתו שנאמר לעשות אותם ימי משתה כו'**, פירוש, לא להתהלך בחשיכה לאכול ולשתות ניתנו ימי הפורים לנו, רק 'לעשות אותם ימי משתה ושמחה' - **לגלות הארת הימים והנסים שנעשו בימים ההם כנ"ל**.

(שפת אמת פורים תרמ"ט)

ובשפתי צדיק מבאר שלפי דברי השפת אמת זי"ע, מובן מה שסיים בגמרא על הלכה זו דסעודת פורים שעשאה בלילה לא יצא ידי חובתו - 'תנא מינה ארבעין זמנין', כי **דייקא בהלכה זו נצרך לעמול הרבה**, כדי לגלות הארת היום, ולדעת כיצד לאכול את הסעודה כראוי.

(שפתי צדיק פורים אות כב)

הקדושה מתגלית מתוך כל ישראל

בפרשתן (כה, לה) **'ונשמע קולו בבואו אל הקודש'**, ובבעל הטורים 'ונשמע' ג' במסורה, 'כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע' (משפטים כד, ז), 'ונשמע קולו בבואו אל הקודש', **'ונשמע פתגם המלך אשר יעשה בכל מלכותו'** (אסתר א, כ), ועי"ש מש"כ בזה. וי"ל בהקדם דברי **הקדושת לוי** בפרשתן על הפסוק (כה, יב) **'ונשא אהרן את שמותם על לבו'** שמדקדק דבכל מקום מצינו שמוזכר זכות אבות אברהם יצחק ויעקב, ולמה בחושן ואפוד נשא אהרן שמות השבטים. ומבאר שמכיון שבחר ה' באהרן - אחד מתוך הכלל, כדי שלא נטעה לומר כי הבחירה היה בזה האיש הפרטי, היו חקוקים שמות כל השבטים להראות שגם בהם חפץ ה' ואוהב אותם, גם את ראובן ואת שמעון ואת דן, כל יחיד וכל פרט מתוך כל השבטים, כולם לזכרון תמיד לפני ה'.

ובזה ילי"פ המסורה, כי אנו עלולים לטעות, שרק מי שנמצא במדרגה גבוהה כאהרן הכהן שכולו קודש, ונכנס לפני ולפנים בקודש הקדשים, עליו נאמר 'ונשמע קולו', ס'הערט זנך אויווען - הוא קרוב אל הקב"ה, אך אין זה כך, אלא 'ונשמע פתגם המלך אשר יעשה בכל מלכותו', יעדער איינער - ווער ער איז און וויא ער איז, וויא ער געפינט זיך און וויא ווייט ער איז פארקראכען אין די חטאים, אשר יעשה בכל מלכותו בכל מדינות מלכותו עד קצווי ארץ, אף אם יתא נדחך בקצה השמים, ובהתרחקות, מ"מ הכל במלכות המלך הקב"ה - 'ונשמע פתגם המלך', ולכל אחד - אין וועלכע מצב ער געפינט זיך - יש לו חלק בהשראת הקדושה, כמו אהרן הכהן, כל אחד לפי מדרגתו. כולנו אמרנו בסיני 'נעשה ונשמע', ובאו כולם בברית יחד.

ומבואר בזה מה שכתב **בשל"ה הק' (דרוש לפר' זכור, והגהות לספר שמות פרי תצוה דרוש ב)** כי י"א י"ב י"ג י"ד ט"ו עולה ס"ה כמנין שם אדני". אין זה רק נוטריקון יפה, אלא יש בזה עומק ופנימיות. דבא לאלפנו בינה, דשם אדני"י מצטרף בגימטריא גם מהי"א וי"ב, שלא נחשוב שרק בימי י"ד וט"ו שהם לבני עיירות ולאחל שבמדרגה גבוהה - בבחינת מוקף חומה, או י"ג שהוא זמן התענית, רק להם יש חלק בהתגלות אדון הכל, אלא אף בימי י"א וי"ב שהם לבני כפרים הפחותים, העסוקים בעבודת האדמה והם אנשים פשוטים שאפילו מניין אין להם, יש להם שייכות לשם אדני"י, כי כל אחד יש לו את הדרך שלו שהוא מגלה את כבוד מלכותו של אדון הכל בהאי עלמא, וכל אחד ואחד לפי מצבו דארץ שפירען דער אייבערשטער, זיין שייך צום אייבערשטען, און זיין דבוק אין אייבערשטען.

(ס"ג תצוה זכור תש"פ)

נדבת ידידנו

הרה"ח ר' **שמעון אהרן הרשקוביץ שליט"א**
לכבוד ולזכר נשמת בעל ההילולא
כ"ק רבינו הפני מנחם זי"ע
זכות רבינו והפצת מעיינותיו וממשיכיו דרכו
תעמוד לו להתברך בכל טוב

לכבוד נשמת

בעל ההילולא
כ"ק רבינו הפני מנחם זי"ע
לזכות התורם שליט"א
להצלחה בכל העניינים

ברכת מזל טוב

לידידנו הרה"ח ר' **ישראל גייטלס שליט"א**
לרגל נישואי בתו שתחי' עב"ג
הבחור המופלג **פינחס הלוי קורניק** הי"ו
בן ידידנו הרה"ח ר' **יוסף הלוי קורניק שליט"א**
יוכה לראות דורות ישרים מבורכים
מאחל: **זעליג לנדא**

שורש הרצון של נפש ישראל להבורא ית"ש

שהנשמה מלא כל הגוף.

אך הן הן הדברים, ששורש ומקור כל הרצונות של איש ישראל - גם הרצונות הגשמיים, הוא ההשתוקקות והרצון הנפלא שיש לנשמה אל הבורא ית"ש, וכמו שעל האדם לייחד את הבורא ית"ש - בידיעה ובהכרה ברורה שאין שום מציאות זולתו ית"ש, כן כל כוחות האדם - הידים והרגלים, הפה הלשון והאזניים, וכל רצונות הגוף, יש לייחדם לשורש כל הרצונות, להבורא ית"ש.

ובשפת אמת (תרומה תרל"ב) כתב דבגמרא (קדושין ב.) ילפינן קיחה קיחה משדה עפרון שאשה נקנית בכסף, כסף הוא החשק והתשוקה אליו ית' בכל החיות, ועל ידי זה יכולין להתדבק בו, וזה הגזירה שוה משדה עפרון - ללמוד מגשמיים איך לעשות רצונו ית' בכל לב, ולא ביאר כוונתו מה הנלמד מהגזירה דקיחה קיחה, על ענין זה שמתחת לכל רצונות הגשמיים צפון הרצון אמת לה'. וי"ל דבראשונים (קדושין שם) מבואר דלא גזירה שוה ממש היא, דהא קיחה דשדה עפרון קאי אכסף, וקיחה דקדושין קאי אאשה, אלא גילוי מילתא בעלמא היא, וכעין ילמד סתום מן המפורש, דלישנא דקיחה קיחה דכתב רחמנא אתא לגלויי דמה התם בכסף אף הכא בכסף, והעומק בזה, דגילוי מילתא היינו כאומר לו שים לב, אדם רוצה כסף, בית, שדה, אשה, אבל **באמת לא את זה רוצים ולא את זה רוצים**, אלא הרצונות הגשמיים מכסים את הרצון לרבונו של עולם - שהוא שורש כל הרצונות - אשר צפנת ליראך, וזה נלמד משדה עפרון, שרצון אברהם אבינו ע"ה לא היה לקנינים גשמיים, אלא לרצון העליון, וזה הגילוי מילתא לכל קנינים הגשמיים, לגלות שמתחת לכל מסתתר כיסופין לה'.

קל לדבר על כך, אבל לקיים ולעורר באמת את הנפש שתחמוד ותשתוקק רק לטוב, **לייחד ולכנס כל הרצונות לרצון אחד, הוא עבודה רצופה של כל ימי החיים**, אבל האדם צריך לדעת הכוון והמטרה שאליה הוא צריך להגיע בעבודתו הבאי עלמא, שהרי לא יתכן שבעולותו לעולם העליון, גילה שבמשך כל שהותו בעולם הזה לא פגע ולא נגע בעבודת ה', ולכן עלינו להכיר ולהכניס בתודעתנו שכל עבודתנו כאן בעולם הזה הוא לייחד כל הרצונות לרבונו של עולם.

(מתוך סיטוה ס"ג תרומה זכור תשפ"א)

השפת אמת (תרומה תרס"ב) מבאר מה דכתיב (תהלים לא, כ) 'מה רב טובך אשר צפנת ליראך', **שהנפש יש בה השתוקקות נפלא אל מי שבראה**. אבל הרצונות הגשמיים מכסים זה הרצון הפנימי של הנפש, כי זה הנדיבות שהוא ממדת טובו של הקב"ה שהוא הטוב והמטיב גזנו לצדיקים, וגזנו בזה עצמו שמסובב על הרצון הזה רצונות של הגוף שהם מסתירין זה הרצון הפנימי. וכמו שמחביאים יהלום בין עפר וחול כדי שלא יבחינו שיש כאן יהלום יקר, כך הקב"ה הצפין הרצון האמת בתוך כל הרצונות הגשמיים, והרשעים שנאחזים ברצונות החיצוניים, משתמשים בכח הרצון לדברי הרשות ואף לדברי איסור ח"ו, אבל הצדיקים מחפשים לגלות מה מסתתר מתחת כל הרצונות הגשמיים, ומגלה שזה רצון הנפש אל בוראה, הרצון האמיתי אשר צפון מתחת כל התשוקות הזרות, ומכנס כל הרצונות לה'.

והנה 'רצון נקרא בתורה בלשון 'אבה', ושורש מילת אבה הוא אב, להורות **ששורש הרצון של נפש ישראל הוא לאב הרחמן**, שזה מקור כל הרצונות, אך בגופות הגשמיים הרצון נתכסה ברצונות גשמיים, אבל על האדם לכנס כל רצונותיו לשורש הרצון.

ואיתא בגמרא (ברכות ז.) מה הקב"ה מלא כל העולם אף נשמה מלאה את כל הגוף, וצריך להתבונן טובא, ד'הקב"ה מלא כל העולם' הוא משום שהקב"ה הוא הבורא את הכל, והוא אחד מיסודי החסידות - שגם במקום הכי מנוגד לקדושה במקום הטנופת, נמצא שם הקב"ה והכל ממנו ית"ש, וכמ"ש (כשר היחוד ליום ג') 'כל טנופת לא יטפוף', כי לית אתר פנוי מיניה, ולא יתכן מציאות וקיום ללא שהקב"ה יהיה במקום ודבר ההוא.

והרי זה אחד מהשם מצוות תמידיות, שבי' הראשונות הם, להאמין שיש אלוך אחד בעולם שהמציא כל הנמצאות ומחפצו ורצונו הוא כל מה שהוא עכשיו ושהיה ושהיה לעדי עד, ושלא נאמין בשום אלהים זולתו, והשלישי הוא 'ליחודו', והיינו **אז דער רבונו של עולם איז אלעס**, הוא ית"ש יחיד והוא אחד והוא הכל, ואין שום מציאות זולתו ית"ש.

אבל הנשמה היא נברא, הנשמה מסתלקת מן הגוף אחרי מאה ועשרים, וגם בכל יום נוטלים את הנשמה בלילה ומחזירים אותה בבוקר, ומהי המכוון

מילי דאורייתא

היצא בשיירא וקורא מתחלת החודש מי מוציאו יד"ח

נמי קרי בר חיוב, וצ"ת הדמיון, דהאם נימא שבעוקר דירתו **אחר** הקריאה דכפרים יצא למפרע בקריאה די"א כשהיה בן עיר אז, אף אם לא היה בדעתו אז לעקור, ומשא"כ כאן בנאנס שמועיל אם כיוון מעיקרא לצאת בזה אף בגולד אונסא אח"כ, ואיך איך נימא בבן עיר הקורא לכפרים דהוי בר חיובא. ואולי ס"ל דסגי **בדעתו לעקור**, ואין צריך אפילו שיהא בן יומו בכפר בפועל, ובכל רגע אי בעי יחליט כך. וצ"ת.

והנה משמעות דבריו, דאף אם לא יהא אונס לבסוף, חשיב בר חיובא בגלל האפשרות בכח לזה, וא"כ יקשה מה ששאלתי למעלה שכל בן עיר יוציא בן כפר, לא מטעם דאקרי גופיה ומשכניה לכפר, רק מצד "אי בעי נסע למרחקים". ודוק! ודוק! כשכאב להוציא **למפרע**, סגי בזה שהקורא בר חיובא ד"אי בעי מפרש", אך כשמוציא **לבני כפרים** בעינן דוקא בר חיובא **דכפרים**, ולא סגי בהיותו בר חיובא **דמפרש**, אף דהכל באותו זמן [ואין להקשות דגם השומעים מהכפר אי בעו נסעו למרחקים, דפשוט שאצל היוצא, כל שלא נסע אין לו זמן דמפרש, רק זמן דבני כפרים]. וצ"ת בכ"ז.

[וע"ד החידוד: מהרי"ל דיסקין הקשה שם בספר "אהלים", להירושלמי דכל החודש זמנו, איך תני במתני' לא פחות מי"א ויותר מט"ו, הא איכא כל אדר. ואם נימא דאין אחר יכול להוציא, הרי בריטב"א תחילת מכליתין כתב דנקט תנא "מגילה נקראת" ולא "קורין את המגילה", להשמיענו דיוצאין ידי חובה מאחר הקורא. וא"כ זה דוקא הבני יומי מ"א עד ט"ו דכ"ע מצי לאפוקי, "נקראת" על ידי מי שיהא, ומשא"כ בכל החודש, ואף לשיטות דרבן בן יומו מוציא הדומה לו, מכל מקום שכיחי כהאי גוונא, משא"כ המפרשים והיוצאים].

ומענין לענין באותו ענין, מסתפקא להירושלמי דכל החודש קורא, אם יש ענין לקרב קריאתו לפורים שהוא זמן תקופה של נס, דהרי בהקדמת כפרים מקדימין רק כפי המרחק [עיי' שפת אמת תחילת מגילה דקורין דוקא ביום השני במתני', אך שם גם להתאחר ולקרב לפורים אסור]. ומצד הסברה כל החודש שוה [זולת עדיפות הימים מי"א על פני כל החודש].

(מתוך מכתב יום ה' ז' אדר תשע"ה לפ"ק ירושלמי)

הנודע בנטיילת ידים (חולין קו, ב ד"ה אמר רב), ומשא"כ בקורא כשאין צפוי אונס דפשוט שלא יברך. וממילא יהא המפרש האחר חייב לשמוע הימנו. כן נראה לענ"ד.

אמנם יש לדון דקורא בתחילת החודש מבלי שהיה צפוי לו אונס, דצ"א ידי חובה בנאנס אח"כ, אם כיוון בקריאתו לצאת ולקיים מצוה, ומשא"כ בקורא בלי כוונה, לא מביעאי להסוברים דמגילה בעי כוונה, אלא גם לחולקים, יתכן דשלא בזמנה לא חשיב כלל כמעשה מצוה באינו מכוון.

אך א"כ נדחית הוכחתו לעיל דבלא נאנס לבסוף לא חשיב בר חיובא משום דאם לא כן כל הקריאות דבר עיר ובן כפר יפסדו מכח זה, דהא סתמא דאינשי אין מעלים על לבם לכוון בקריאה [שלא בזמן חיוב] לפטור אם יאנסו, ועל כן אף דאם היו מכוונים היו נקראים בר חיובא גם בלא נאנס לבסוף, לא חשיבא קריאתם בלא כוונה כקריאת בר חיובא. וצ"ת עוד.

והנה בפתחי ספרים, ראיתי שספיקן נידון על ידי **מהרי"ל דיסקין** בספר **"אהלים"** עמ"ס מגילה (הנדפס בירושלים תשנ"ג), ולהיות שאין מצוי כ"כ הנני מעתיק לשונו שם בעמוד שס"א: "ולכאורה גם אחר מצי מפק ליה, דהא גם אותו אחר אי בעי ליסע למרחקים נפיק [ורמי לקדש על היין והוציא אחרים והוא לא סעד. ויש לדחות]. אך ז"א, כיון שאינו מוכרח, וזה נגד הר"ן שכתב דבן עיר אין מוציא הן כפר. ואולי שאני דאף אי בעי קבע דירתו בכפר, מ"מ הא אינו מחוייב, והוא אינו מצויין בעיר, ועבר בלא תתגודדו. דוק". עכ"ל.

הנה הוא נסתפק גם כן למ"ד דבן עיר אין מוציא בן כפר, דהא אותו שמוציא "אי בעי ליסע למרחקים נפיק" [ורמיה למוציא בקידוש ודחה, ופשוט כוונתו כמו שכתב גם מהר"ל שם, דהתם הוא בר חיוב בפועל, וכאן רק בכח]. ומה שדחה "אך ז"א **כיון שאינו מוכרח**", נסתפקתי אם כוונתו שאין הכרח לדון זה שחידש והוא נגד הר"ן, או שאין הקורא מוכרח לנסוע למרחקים. וכן נראה [הנמו"ל שם שתק בזה]. ומה שכתב דזה נגד הר"ן שכן עיר אינו מוציא בן כפר, כוונתו כדמוכח מתירונו, שנימא: אם יקבע דירתו בכפר יצא בזה, השתא

נסתפקת בדינא דמפרש ויוצא בשיירא דקורא מתחילת אדר, אם אחר שאינו מפרש ויוצא יכול להוציא ידי חובה. ולהסוברים דבן עיר אינו מוציא בן כפר, פשיטא לך דלא, רק לסוברים דמוציא, אפשר דוקא מ"א שהם זמנים שנתקנו לכלל ולכתחילה. ואחר כך חזרת ונסתפקת אולי גם לסוברים דבן עיר אין מוציא בן כפר, ויכול אחר להוציא המפרש, דכיון דקריאתו אז תפסדו גם את עצמו אם יארע לו אונס בפורים מלקרוא, חשיב בר חיובא כבן כפר המוציא לבן עיר, ואין צריך שיהא אונסו ידוע בשעת הקריאה דתחילת החודש הפוסרתו. עכ"ת.

והנה נתבונן נא בסוף דברך שכתבת לצדד שיוכל להוציא, ולכאורה בזה דוקא בארע להקורא אונס לבסוף **בפועל**, אבל מצד מה שיוכל בכח להפטר אם יוצר, לא סגי להקרא בר חיובא. ותדע, דאם לא כן לעולם יפסדו לכ"ע בן עיר את הכפרים מטעמא דקריאה זו יכולה לפוטרו אם יאנס בפורים, ועל כרחך דבלא נאנס בפועל לא מהני [ובמהשך נדחה ראייה זו, פת"ר לי זעיר].

ומעתה אין הנדון אם יוכל לסמוך בתחילת החודש על קריאת אחר, דפשיטא שלא, שמא לא יאנס, ואף אם אין לו קורא אחר בר חיובא, אין מחוייב מספק לשמוע מהלוח, דאונסא לא שכיחא, ומסתמא לא יתקיים החיוב על ידו, ואין חייב לקיים באופן של מיעוט הרחוק, אלא אם ירצה בכך.

ומשא"כ כשהקורא צפוי להאנס בפורים, לכאורה רמי עליו חיוב לקרוא בתחילת החודש, וממילא אף בנתבטל האונס וקורא בזמנו, מכל מקום חשיבא קריאה תחילת החודש קריאה דבר חיובא [והרי מסתבר דמי שמאונס קראה בתחילת החודש, ונתבטל האונס, ולא חזר לקרוא בזמנו, בשוגג או במזיד, דחשיב קיים קריאת מגילה בבחינת דיעבד, ולא אמרינן דבטל למפרע כח קריאה קמייתא בביטול האונס]. ואף בצפוי **ספק אונס** כן, וכמדומה דעדתי מנידון אחרונים במחוייב מספק אי מוציא המחוייב ודאי [וכן נראה לענ"ד לענין ברכה, לשיטת קמאי דמברך על קריאה תחילת החודש, דלא כהכרעת השו"ע (סי' תרפ"ט סעי' ז' שם) למעשה מכח פלוגתא דלא יברך, דמסתמא גם בצפוי ספק אונס יוכל לברך, ועדיף מנידון הריטב"א

לכבוד נשמת
בעל ההיילולא
"כ"ק רבינו הפני מנחם זי"ע
הונצח ע"י ידידו
הרה"ח ר' צבי יוסף שטינברג שליט"א

לעילוי נשמת
הרה"ח ר' בנימין משה גולדמן ז"ל
בן הרה"ח ר' **יחזקאל שרגא ז"ל**
נלב"ע שושן פורים תשס"ב
הונצח ע"י משפחתו שיחי

ברכת מזל טוב
לחמיני הרה"ח ר' **יחזקאל הכהן גייהוז שליט"א**
לרגל נישואי בתו שתחי' ע"י
הבחור המופלג **יוסף הכהן שפרן ה"ו**
בן ידידנו הרה"ח ר' **יוסף הכהן שפרן שליט"א**
יוכה לראות דורות ישרים מבורכים
מאחלים: **בני המשפחה**

אמרים על מגילת אסתר

התשובה מאהבה בשלימות כראוי (עי' שפ"א תרמ"ז).

ושללם לבוז (ה, יא). י"ל בטעם שלא שלחו היהודים בבוזה את ידם, אף שכתבו מרדכי ואסתר באגרות להדיא ושללם לבוז, כיון שהבינו שכאשר מרדכי כותב יושללם לבוז, אין כוונתו לשלל כפשוטו, אלא לומר להם סיאיז הויכע טעג, זייט'ס נישט קיין בטלנים, כאפטס אריין, ממילא לא הלכו לחפש כסף אלא לנצל את הזמן. והלימוד מזה שהכל תלוי מיהו הכותב, כי אכן אם המן כותב ושללם לבוז מיינט ער א פאהר גראשען, ואילו מרדכי הצדיק לעומתו מלמדנו את יקרת הזמן.

היהודים הפרזים היושבים בערי הפרוזות (ט, יט). איתא בגמרא (מגילה יט, ט). 'הא קמ"ל דפרוז בן יומו נקרא פרוז, אשכחן פרוז מוקף מנא לן, סברא הוא מדפרוז בן יומו קרוי פרוז מוקף בן יומו קרוי מוקף, ולכאורה יש להתבונן הרי לעיר מוקפת חומה יש חשיבות לגבי כמה הלכות, ומה הראיה מפרוז שהוא רק הָעָדֶר מעלה, וגם מי שנוע ונד הוי פרוז, למוקף - שכן יומו מקבל מעלת הפרז, אולי נצרך לזה זמן ממושך יותר מפרוז בן יומו. אך יש ללמוד מכאן גודל כוחו של יום הפורים, כי דייקא ביום זה יש בכח כל אחד לקבוע את מהותו לפי עבודתו של האי יומא.

וזה סוד דברי הגמרא (מגילה יז, י). 'הקורא למפרע לא יצא', דהיינו שמי שקורא את המגילה עם חשבוניות והתבוננות על שפולתו בחשבון מה אני ומה הייתי אתמול ושלשום, לא יצא ידי חובתו, כי בפורים צריך כל אחד להיות בבחינת 'בן יומו' - מכאן ואילך חושבנא. והרי הדברים ק"ו אם ר'בים מעמי הארץ מתיידיים (ה, יז), עאכ"כ שכל אחד אחד מבני אברהם יצחק ויעקב יכול להתיידיה ביום הזה וכדמרגלא בפומיה **דברוה"ק זי"ע [וכ"ק אאז"ל]** אמר (פני נחמס פורים עמ' קפ ד"ה וצריך) 'יעי"ז ורבים מעמי הארץ מתיידיים, **כ"ק אחי הבית ישראל ז"ל** אמר אולי בשם **כ"ק אאז"ל** ורבים מעמי הארץ מתיידיים הרמז שיכולים או להיפטר מהעם-ארצות שיש בכל אחד' (עי' אמרי אמת סוף תרע"ד, ועי' בית ישראל תש"ט ד"ה בלילה; תשי"ב ד"ה חייב; תשי"ד ד"ה שושנת; תשט"ו ד"ה כתי; תשכ"ג ד"ה כתוב, ועוד), ועי"ש עוד (עמ' קפג) 'וכאן כל אחד יכול היה כ"כ להרבות את בחינת היהודי שבו (ווערען אזוי פוהל יוד), ורבים מעמי הארץ מתיידיים, לא מצאנו עוד לשון כזו, מתיידיים - להיות יהודי, עי"ש'. ולכן בהאי קרא דילפינן מנייה הדין של 'בן יומו' - מודגש 'היהודים', דלכאורה הול"ל 'הפורים היושבים בערי הפרוזות', ותיבת 'היהודים' מיותר, אלא שבא להורות שהדין והמכוון הטמון ב'בן יומו' זהו הכח של כל איש יהודי המתיידי ביום הפורים.

לקיים עליהם להיות עושים את יום ארבעה עשר לחודש אדר ואת יום חמשה עשר בו (ט, כא). הרבה טעמים נאמרו אמאי דייקא במצות קריאת מגילה חילקו בין מוקפין חומה לשאינם מוקפין. וי"ל כי פורים ענינו אחדות, וכמו שאמרה אסתר 'לך כנוס' - שעי"ז בא הנס, ואין רבואת להיות באחדות כשדעת כולם שווה ומנהגם משותף, רק כשנהרג נהרג ופשיטה ובכל זאת מאוחדים זוהי אחדות אמיתית. המן הרשע אמר 'ישנו עם אחד מפורד ומפורד', דהיינו שעל אף שהם 'עם אחד' - מ"מ הם 'מפורד ומפורד' - כל אחד יש לו מנהגים שונים וכדו', אבל בפורים מבררים שאפילו שאנחנו מפורד ומפורד מ"מ עם אחד אנחנו, כולנו בנים לאבינו שבשמים. וז"ש 'בראותם יחד תכלת מרדכי', יחד דייקא, כי כינוסם וגילוי אחדותם גרם הישועה.

(תמוך אמרים לפורים שיצ"ל אדר תשע"ט)

וירכיבהו ברחוב העיר ויקרא לפניו ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו (ו, יא). איתא בשפתי צדיק (אות מב) 'שאלתי את פ"ק גיסי מרן שליט"א [השפת אמת זי"ע] איך לא איבד המן את עצמו טרם שהלך לשרת את מרדכי ולקרות לפניו, שהחרפה זו מר ממות, וכן איתא בתרגום שפ"ק ששמוע המן שצוה כן, בקשו שיהרגוהו ולא יעשה זאת. ומרן שליט"א תירץ שיש לומר שהיה אז נימוס זה שכשמת אחד מהשרים נתבטל הגזירה (עי' רש"י מגילה טו: וועי' תענית כט.), ובאם איבד עצמו היה בטל כל הגזירה מאיבוד יהודים, לכך דחק עצמו לסבול כל זאת'.

ובשפת אמת ליקוטים (מגילת אסתר ד"ה ויבהילו) עמד בזה וכתב 'נראה הא דעשה המן למרדכי היקר וגדולה שצוהו המלך, בודאי היה קשה לו מכמה מיתות, ומוטב היה לו לחנוק את עצמו מלעשות זאת, וגם איך יראה אחר כך את מרדכי בשער המלך, ומה על שלא קם וזע ממנו אמר וכל זה איננו שוה כו', מכל שכן אחר כל הכבוד הזה, אך אותו רשע שחפץ לראות באבדן בני ישראל בסוף השנה, גבר על עצמו וקיבל כל הבושת כדי לראות נשמתו היהודים, עי"ש [ומלשוננו שם משמע אפילו שלא תתבטל הגזירה במיתתו, רק עצם רצונו לראות במפלת שונאיו].

ומאויבי תחכמונו, מה המן הרשע היה מוכן לסבול הכל, ושום חשבוניות או קשיים שעמדו בדרכו לא עכבוהו, וסבל הכל כדי להשיג שאיפתו ושגיונותיו, במטרה שהציב לעצמו, מדה טובה המרובה בעבודת הקודש המוטלת עלינו, שיפור המן נהפך לפורינו

כתב המחבר (סי' תרצ סעיף יז) שפושטים את המגילה כאגרת שיהא מוכן לקריאה לפני הברכה, משא"כ אחרי קריאת המגילה חוזר וכורכה כולה, ואח"כ מברך, ובפוסקים ביארו טעם הדבר (עי"ש במג"א ומש"ב). ויש לרמז ע"ד העבודה כי 'כורכה' באידיש נקרא איין פאקען, וכשגומרים לקרות את המגילה צריכים לקחת מקריאתה לקח טוב ולהתבונן מה נשאר לנו מהמגילה, איין צו פאקען און מיט נעמען אויף א גאנץ יאהר, ולכן מברך דייקא אחרי שכורכה כולה.

לְנִצָּח בגורל שלנו, ועל כל אחד ואחד להציב לעצמו את המטרה ומשאת נפשו בחייו, ולא להתפעל מכל הקשיים והמעכבים המונעים מלעשות את שלו, אלא לעמוד איתן מבלי להתייאש ולהרפות ממנה בשום פנים ואופן שבעולס, אלא להניע אליה בכל מחיר, וכמאמר **הרה"ק מאקאצק זי"ע** 'דאס הארץ זאל צובראכען ווערען, ביידע פלייצעס זאלען צופענקליטל ווערען, הימעל און ערד זאלען צומאלן ווערען, און פין זייניקע נישט אוועק צוגיין'.

וישלח ספרים ביד הרצים בסוסים וגו' (ח, טו). ופירש רש"י (פסוק יד) 'הרצים יצאו מבהלים' - ממהרה אותם לעשות מהרה לפי שלא היה להם פנאי שהיה להם להקדים רצים הראשונים להעבירים, ויש מפרשים שהיו אותם שלוחים עצמם של האגרות ראשונים, כדי שיאמינו לשלוחים שמה שכתב המן היה שלא ברצון המלך, כי אם לא, מאי אולמיה דהני שלוחים מהני שלוחים (עי' יוסף לקח ופי' הגר"א). וע"ד העבודה י"ל כי בפורים קבלו בני ישראל התורה מאהבה, והיינו ששבו מאהבה, ובתשובה מאהבה הרי אמרו חז"ל (יומא פו:) 'זדונות נעשו כזכויות, וכן הפורעניות נהפך להצלחה, וע"כ היה דייקא אותם השלוחים עצמם, לרמוז בזה שהצרה עצמו נהפך לרווחה - ונהפוך הוא, וכן ר'בים מעמי הארץ מתיידיים' כי נהפכו לגמרי. ועפי"ז י"ל שרק בחודש סיון שלחו האגרות שניות, כי אחרי שקבלו את התורה באהבה שבועות דאותה שנה - היה

ויהי בימי אחשורוש (א, א). איתא בגמרא (מגילה י:): 'כל ויהי איכא הכי ואיכא הכי, ויהי בימי אינו אלא לשון צער', בפשוטו באו רק לבאר לשון הכתובים בתנ"ך. אך י"ל שטמון כאן מכוון עמוק, ללמד לאדם שאם הוא שקוע בתוך מצבו ומסתכל רק על הימים שבהם הוא שרוי עכשו - 'ויהי בימי', אזי נופל לצער ועגמת נפש. אך אם הוא מתבונן גם על כל העבר והעתיד, שהשי"ת הטיב עמו ועתיד להטיב עמו, אזי 'איכא הכי ואיכא הכי', שגם אם כעת הוא שרוי בצער, מ"מ יכול להתחזק במה שהיה לו בעבר ימי שמחה ועוד כנונים לפניו זמנים של שמחה.

ויהי באמרם אליו יום יום ולא שמע אליהם (ג, ד). והקרי הוא כאמרם, וי"ל בהקדם מה דכתיב קודם (פסוק ב) 'ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה', ועמדו המפרשים מאי טעמא כתיב בלשון עתיד, הול"ל לא כרע ולא השתחוה, או לשון הווה לא כורע ולא משתחוה. **ובבית אברהם מהרה"ק מסלונים זי"ע** איתא יסוד חשוב מאוד, שמרדכי החליט בהחלטה נחושה שלא יכרע ולא ישתחוה בכל אופן שהוא [עי' רש"י ג, ד] 'היעמדו דברי מרדכי - האומר שלא ישתחוה עולמית'. וכמאמר אביו **הדברי שמואל זי"ע** על הפסוק (איוב יד, ד) 'מי יתן טהור מטמא לא אחד', איין מאהל ניין - בהחלטה חזקה אחת לגבור על היצר, עי"ז אפשר לצאת מטמא לטהור.

וכן איתא בשפת אמת (תרמ"ג) דעל כן כתיב 'לא יכרע', כי מלבד שלא כרע במעשה, אף לא עלה במחשבתו שום ספק אם יכרע, כי הי"ד על שם המחשבה נאמרה, עי"ש. והלימוד מזה לכל אחד ואחד להחזיר בעצמו תכלית בריאתו לעשות רצון ה', ומתוך כך יבוא להתחלטה בתוקף שלא להתפתות לעצת היצר, ולא שכל פעם יהיה צריך להתיישב בדבר מחדש.

וזהו הקרי 'ויהי כאמרם אליו יום ויום', דאף שדיברו איתו שישתחוה להמן, לא היה זה אלא 'כאמרם' ולא אמירה ממש, כי לא נכנסו דבריהם באזניו כלל, כי היה חזק בהחלטתו.

בלילה ההוא נדה שנת המלך (ו, א).

איתא בגמרא (מגילה טו:): הטעם שזימנה אסתר את המן לסעודה, משום 'אולי ירגיש המקום ויעשה לנו נס'. **החידושי הרי"מ זי"ע** פירש דכתיב (תהלים נה, טו) 'בבית אלקים נהלך ברגש', ואיתא בגמרא (יומא כד:): כדי להרגיש כל העזרה, כי יש קול שמעורר עת רצון בשמים, אלא שהמקטרגים אחוזים גם בזה, ועכשיו יעשו הם 'רוגש' על שאסתר מקרבת את המן וזימנתו לסעודה, וכשירגישו בשמים קולות המקטרגים על שהתקרבה אסתר להמן, השי"ת היודע מחשבות ובוחן לבבות יראה ויַדַּע שכוונתה היתה רק לשמים ועבור יהדות, ויעשה נס לישראל, וזהו 'אולי ירגיש המקום ויעשה לנו נס', דהיינו שעל ידי הקולות של המקטרגים נעשה רוגש למעלה בשמים לטובה לעורר רחמים על בני"י (עי' אמרי אמת פורים תרס"ה, לא ידוע השנה ד"ה איתא בגמרא).

והרי הלשון 'כדי להרגיש כל העזרה', נאמר בגמרא אצל פייסות, שהם ג"כ גורל כמו פורים שהוא על שם הפור, 'בחיק יוטל את הגורל ומק' - כל משפטו' (משלי טו, ג), והרי בפייסות אמרו שתקנו פיס גם לעבודת לילה (עי' יומא כב.), וכן במגילה, חוץ מקריאת היום דחשיבא תקנו נמי קריאת לילה, ועל כן בפייס אחרון אמרו (שם כב): 'הוציאו **אצבעותיכם** למנין' דווקא, לְמִזְמוֹ על אצבע אלוקים, הכינוי של השגחה פרטית מיוחדת (עי' רבינו בחי' וארא ח, טו. ועי' מלבי"ם ישעיה ב, ח).

ויקח המן את הלבוש ואת הסוס וילבש את מרדכי

ברכת מו"ל טוב
לידידנו הרה"ג ר' ישראל מייטלס שליט"א
לרגל נישואי בנו שתחי' עב"ג
הבחור המופלג **פינחס הלוי קורניק** הי"ו
בן ידידנו הרה"ח ר' **יוסף הלוי קורניק** שליט"א
יוכה לראות דורות ישרים מבורכים
מאחלים: **מרדכי זאב מייטלס וישראל קורניק**

לכבוד נשמת
בעל ההיילולא
כ"ק רבינו הפני מנחם זי"ע
הנוצח ע"י ידידנו
הרה"ח ר' **אברהם בנימין הכהן קנאפץ** שליט"א
להצלחה בכל העניינים

בלאו דקורע בגדי כהונה

'שפה יהיה לפיו לא יקרא'
(כח לב), ואיתא בגמרא (יומא עב). 'המקור בגדי כהונה לוקח שנאמר שפה יהיה לפיו לא יקרא, מתקין לה ראב"י ודלמא ה"ק רחמנא נעביד ליה שפה כי היכי דלא ליקרא, מי כתיב שלא יקרא.

הקשה בגליון הש"ס לגרעקא וז"ל בס' קרבן חגיגה (סי' ס"ח) הקשה הא אמרי בסנהדרין (כא.) בקרא דלא ירבה לו נשים ולא יסור לבבו דה"ק לא ירבה לו נשים משום שלא יסור לבבו, ולא מקשינן מי כתיב שלא יסור, עכ"ל. וע"ש כמה תירוצים בזה בס' ק"ח הנ"ל.

ולפענ"ד נ' ליישב בפשיטות, דהתם בסנהדרין לא איירי לענין לא יסור, אלא לענין לא ירבה אם אסור דוקא במסירות, דלא יסור הוה נתינת טעם ללא ירבה, אבל ודאי גם על עצם האיסור דלא יסור מיירי קרא, דממילא ש"מ ומובן מסברא דהקפידה תורה על הסרת לבו, וא"כ יש מקום לכתוב לא יסור בפני עצמו בלא ש' החיבור, רק דממילא מפרשין שזה נתינת טעם, אבל כאן הקושיא היא על לא יקרא, שנמעטו לגמרי ממשמעותו ונאמר אין שום קפידה התורה לקורעו, אלא הוי דין במעיל דבעי' שפה שלא יקרא, וא"כ שפיר מקשה דניכחור שלא יקרא וזו הוה רק נתינת טעם, וכיון דכתיב לא יקרא הוה לאו בפני, אם כי שפיר יתכן דהוה גם נתינת טעם לשפה יהיה לפיו, דאף שלא כי שלא בשי' החיבור, מ"מ הוה שפיר נתינת טעם, ולכן בסנהדרין שפיר דרשי' ולא יסור דהוה נתינת טעם, וא"ש הקושיא.

ובזה נתבאר דברי רש"י התמיהים בפרשתן (כה, לב) שכתב וז"ל לא יקרא - כדי שלא יקרא, והקורע עובר בלאו וכו'. ותמה ע"ז בס' **פרדס יוסף** דהוא מזכי שטרא לבי תרי, דאם לא יקרא הוה נתינת טעם לשפה יהיה לפיו, א"כ אין כאן לאו, ואם הפסוק אתא בלאו, אינו טעם לשפה, ועוד דמסקנת הגמ' כאן דהוי לאו ולא טעם, עיי"ש.

ולדברינו נחא מאוד, דאין סתירה בין שניהם, ואף אם הוא לאו שפיר הוה גם נתינת טעם, מדסמכו הכתוב לשפה יהיה לפיו, וקו' הגמ' דילמא הוי רק טעם ולא אתי ללאו, וא"ש דברי רש"י [נש"ר] שבישוב דברי רש"י בדמני זקני ז"ל בעל דגל יהודה בחידושים שבסוף ספרו בה"ר ריבית סי' קנ"ט, ע"ש בקיצור נמרץ.

(קו' טהר יומא בקובץ נר ישראל י-ם תשל"ט - וילקוט שיעורים ענינים עמ' פד)

העשיה דפורים שחל בשבת

בכה"ג מותר, ואמר לו יהודה בר מרימר, הני מילי מדעתיה, לעשויה נמי, אמר ליה אטו מי קאמינא לך דעול ועשויה, עול ולא תעשויה קאמינא, אמר ליה **מעלא ידי היינו עשויה**. והרמז כשמניחים להשי"ת להיכנס זה עצמו העשויה, מעלא ידי היינו עשויה, וכדאיתא שם ברש"י בשביל כבודי, וק"ו שלכבוד הש"י בודאי צריך לוותר על הכל. עיי"ש בגמרא. וכן בעשיה של מחית עמלק, העיקר ההתבוננות, הדר קבלה בימי אחשוורוש, ויש גם זכירה, וצריך להקדים הזכירה לעשיה, והעשיה שבלב ג"כ נצרכה, והיא מעיקר הדין, והוה דקאמרינן דקא עבדי בחמיסר, כי איתא בגמ' (מגילה יט:) אמר רבי חייה בר אבא אמר רבי יוחנן מאי דכתיב ועליהם ככל הדברים מלמד שהראה לו הקב"ה למשה רבינו ע"ה דקדוקי תורה כו' ומאי ניהו מקרא מגילה, ומאי הלשון ועליהם, הרמז במקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד, והדר קבלה בימי אחשוורוש ענין תשובה מאהבה וקבלה בלב שלם, ואם יהודה בר מרימר אמר כך על אתר ה' אלוקיך תירא לרבות תלמידי חכמים ק"ו בן בנו של ק"ו על הקב"ה, שאם זוכרין אותו - ואדור ביניכם, זכו שכניה ביניהם - שמעילאי ידיה היינו עשויה, אין צריך הר כגיגית, וזוהי העשיה, ולזה ג"כ צרכה להיות הזכירה מקודם.

(רבינו הפני נחמס ז"ע - זכור עמי קעא ועמ' קעז)

יקר תפארת גדולתו - בגדי כהן גדול לכבוד ותפארת - בבגדי כהן הדיוט מהו

דהלא בפסוק לא נזכר לכבוד ותפארת אלא בגדי, ומנ"ל דגם המכנסים פסולים אם הן מטושטשין או מקורעין, עיי"ש. ומקושייתו מוכח שפירש ד"לכבוד ותפארת' דכתיב בסיפא דקרא קאי על כל הבגדים. וכן משמע ברמב"ם פ"ח מהל' כלי המקדש ה"ד. וכן משמע מדברי החזקוני בפרשתן שכתב על הפסוק (כה, מב) 'ועשה להם מכנסים בד לכסות' וגו', דלפי שנאמר בהם לכסות בשר וגו' לכן לא נאמר בהם 'לכבוד ותפארת', משמע ד"לכבוד ותפארת' קאי נמי על כתונת ואבנט. וביותר באוה"ח ה'ק' שפירש ד"לכבוד ותפארת' דכתיב בבגדי כהן גדול קאי גם על בגדי כהן הדיוט [ונכפל בסופו לדרשה עיי"ש]. ולכן שפיר מקשה על פירוש רש"י לגבי הבגדים שלבש אחשוורוש, דאולי הגזיז קאי על בגדי כהן הדיוט, דכתיב בהם נמי תפארת.

[ויש עוד שיטה **במשך חכמה** (כה, מ) ד"לכבוד ותפארת' קאי רק על הבגדים שלא עשו עמהם עבודות פחותות של הרמת הדשן, והם האבנט והמגבעת, עיי"ש. ועי' משכ"כ בלעדרי קנני עמ' קצג].

***

וראוי להתבונן מדוע אכן דייקא המגבעת נחשבת 'תפארת' יותר משאר בגדי כהן הדיוט, והרשב"ם כתב 'לפי שהמגבעות על הראש צריכים יפוי נאה ביותר' [ומעין מה דאמרינן באתרוג דה"ק דהוסימו חמיר טפי מהאי טעמא (עי' סוכה לה:)], **ובחנתם סופר** כתב משום דתפילין מניחין על המגבעות, ותפילין נקראים פאר, עיי"ש. ואולי י"ל באופן אחר, בהקדם טעם הלבוש (א"ח סי' מו, ויסודו ב"י שם) אמאי מברכין עוטר ישראל בתפארת כד פריס סודרא ארישית, ישראל דייקא, ואילו בכל שאר ברכות השרח נוקטין סתמא, מתיר אסורים פוקח עורים וכו', כי אין חבישת כובע בישראל שווה לחבישת הנכרים, בדידהו הטעם משום קור, שמש או כבוד וכיו"ב, ואילו בישראל משום כיסוי רישך לאימתא דמרך, וזהו תפארה, ולישראל דוקא. וי"ל דה"ה המצנפת בכהן הדיוט, נקראת 'תפארת' מהאי טעמא, כי הכהנים המשרתים במקדש אשר נגלה שם השראת השכינה ביותר להירים ובקיאין היטב להיות אימתא דמרא עליה [וכמבואר באורן ברמ"א בראש השולחן ערוך], ולכן 'ושם נעבדך ביראה' (ועי' עברא דדשא ח"א עמ' שנח), ולזה ניתן להם ללבוש מגבעת בכדי לקבל על עצמם עול מלכות שמים שלימה, ולכן על המגבעות דייקא כתיב תפארת, כי היופי וההדר האמיתיים הם יראת שמים, וכדכתיב 'שקר החן והבל היופי, יראת ה' היא תתהלל'.

(פר' תצוה - זכור תשע"ב - שבע ברכות להר"י רנד נ"י חתן הגר"ד שליט"א)

'הימים האלה נזכרים ונעשים', ונחלקו בגמרא (מגילה ל.) בפורים שחל להיות בערב שבת [ככהאי שתא], רב אמר מקדימין פרשת זכור, ושמואל אמר מאחרין, וכן בחל להיות בשבת [לרב נחמן] שמואל אמר בה, ומבואר שם טעמא, רב אמר מקדימין כי היכי דלא תיקדום עשיה לזכירה, ושמואל [לא מיבעיא בשבת, אלא אפילו בחל להיות בערב שבת, כי האידנא] אמר מאחרין, אמר לך כיון דאיכא מוקפין דעבדי בחמיסר, עשיה וזכירה בהדי הדדי קא אתיין. ובאמת גם רב מודה שהעשיה דמוקפין היא בשבת, אלא דס"ל דמפני עשיה דפרזים יש להקדים זכירה לשבת שמקודם, ולכאורה תמוה מאוד מהי העשיה שיש בשבת [למוקפין בטי' ולפרזין ביי"ד] הרי מקדימין וקורין בערב שבת, והסעודה ג"כ אינם יוצאים בסעודת שבת וקעבדי למחר וכדאיתא בירושלמי (מגילה ה.) שאין לעשותה רק ביום ראשון [וכדאיתא שיהיה היכר ולא יתערב עם של שבת], וכל שכן תננות לאבינונים דאין בשבת וא"כ מהי העשיה, וכי אמירת על הניסים היא העשיה. אלא איתא בגמרא (כתובות נב:) דכאשר רב פפא הלך עבור נדוניה של בנו לבית אבי הנערה, וראה שאין נחא ליה ליהודה בר מרימר להיכנס עמו, ושאלו רב פפא וכי חושש שיש בנתינת נדוניה משום עבורי אחסנתא, והרי

בפרשתן כתיב (כה, ב) **'ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ותפארת'**, ובכהן הדיוט כתיב (שם, מ) **'ולבני אהרן תעשה כתנת ועשיית להם אבנטים ומגבעות תעשה להם לכבוד ותפארת'**. והנה איתא בגמרא (מגילה יב.) 'אמר רבי יוסי בר חנינא מלמד שלבש [אחשוורוש] בגדי כהונה, כתיב הכא (אסתר א, ד) 'יקר תפארת גדולתו' וכתיב התם 'לכבוד ותפארת', ופירש רש"י 'שהיו בידו שם בגדי כהן גדול שהביאן מירושלים'. ודקדק הרב מבצעדין זצ"ל מנא לן מהאי גז"ש שאחשוורוש לבש בגדי כהן גדול, דילמא לבש בגדי כהן הדיוט, שגם בהם כתיב 'לכבוד ותפארת' [ובשפ"א לקוטים למגילת אסתר (פסוק ד) עמד בכע"ז, עיי"ש].

והאמרי אמת זי"ע (מכתבי תורה סי' כא) תירץ דעל פי פשוטו לא קשה, דמה שייך לאחשוורוש להתפאר ביקר גדולתו בפני אומות העולם בבגדי כהן הדיוט שלא היו חשובים ויקרים - אלא בגדי פשתן, ורק בגדי כהן גדול - חושן ואפוד שהיו משובצים באבנים טובות ומרגליות, ומעיל עם הפעמונים, וכן בציץ הזהב [וגם היו קבוצות בו י"ב מרגליות (עי' תרגום שה"ש ה, יד: א, ב)], ורק בהם שייך יקר וגדולה, לפיכך מסתבר שבהם התקשט והתפאר.

וי"ל עוד יותר בפשטות לפי הדעה (עי' רשב"ם פסוק מ, ועי' חת"ס פר' פקודי (לט, כח), והעמק דבר לנצי"ב שם) ד"לכבוד ותפארת' הנאמר בכהן הדיוט בסיפא דקרא לא קאי רק על המגבעות לחודיה דכתיב בסמוך ליה [וכן משמע ברש"י פר' פקודי (לט, כח) שפירש 'פארי' המגבעות - המגבעות המפוארות, ולא כשאר ראשונים, ומדכתיב דוקא במגבעות ש"מ שרק עליהם נאמר כן]. ולדבריהם פשיטא שהגז"ש אינה מ'תפארת' דכתיב גבי כהן הדיוט דקאי רק על המגבעות [וכן משמעות לישנא דגמרא 'בגדי' לשון רבים לא מסתבר דקאי רק על המצנפת], כי את המצנפת וודאי לא לבש, שהרי לא מסתבר שאחשוורוש יוריד במשתה את כתר מלכותו מראשו, דהלא ללעג ולקלס יחשב בעיני השמים והעמים, ולא יקר תפארת גדולתו לעיני העמים, ועל כרחך דילפינן בגז"ש שלבש בגדי כהונה גדולה.

והא דאמרינן בגמרא (ובחים יח:) 'מטושטשין או מקורעין ועבד עבודתו פסולה', ופירש רש"י 'ללאו בגד הוא הראוי לעבודה דבעינן לכבוד ותפארת', צ"ל דס"ל דאין זה אלא גילוי מילתא שבגדי כהונה הם לכבוד ותפארת, ומהמגבעות נלמד לכל הבגדים. אבל בלימוד הגזירה שוה הכתוב אצל אחשוורוש דרשינן דווקא במאי דמישתעי קרא להדיא במשמעותיה.

ואמנם **הרב מבצעדין זצ"ל בספרו יכהן פאר** (ובחים שם) הקשה

א. ויש להוסיף על דבריו, דלכאורה יוקשה אם כן אמאי כתיב בבגדי כהן הדיוט 'לכבוד ותפארת' [ולא מסתבר דקאי על עצם מינוי הכהונה], אלא דדוקא נכרים שרואים החיצוניות גרידא, אצלם שייך תפארת רק בבגדי כהן גדול, אך ישראל קדושים מרגישים בפנימיותם ובקדושתם של בגדי כהונה. ומזה יש להתעורר שלא יהיה לנו גויישיע בליק בקיום תורה ומצוות בחיצוניותם, מצות אנשים מלומדה, וכמעשה **דהר"ק הרב"ר' העניך מאלכסנדר זי"ע** על איש כפרי ששמע על היופי וגדולתו של בית המקדש וסדר העבודה, אך מימיו לא עלה בפועל לירושלים, וכשהגיע לעת זקנותו לראותה בעיניו, עמד ותמה לפני הכהן גדול 'למדנו רבינו מה רואים כאן'.

המעלות שזכו בני ישראל דייקא בימי אחשורוש

איתא בגמרא (שבת פה.) שבשעת מתן תורה 'כפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית, ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם, אמר רב אחא בר יעקב מכאן מודעא רבה לאורייתא, אמר רבא אף על פי כן **הדור קבלוה בימי אחשורוש**', ופירש רש"י 'בימי אחשורוש - מאהבת הנס שנעשה להם', ובספרים דקדקו אמאי אמר 'בימי אחשורוש' ולא 'בימי מרדכי', שהרי מאהבת הנס קבלוה מאהבה, ומה השייכות של ימי אחשורוש לקבלת התורה מאהבה.

וע"ד הפשט י"ל דאמרו חז"ל (מגילה יד.) 'גדולה הסרת טבעת יותר מארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות שנתנבאו להן לישראל, שכולן לא החזירוהו למוטב ואילו הסרת טבעת החזירתו למוטב', והעומק בזה **כי כל הישועות והניסים אינן פועלות בלב האדם מה שפועל מרדות אחת בלבד של אדם**, ומעת הסרת הטבעת, עוד לפני שנתן אחשורוש הטבעת להמן, התחילו בני ישראל לחזור למוטב עד שהגיעו לקבלת התורה באהבה. כי מראש סברו בני ישראל יש לנו אח בבית המלך, אסתר המלכה, וכשהסיר אחשורוש את הטבעת, גילו בני ישראל שהכל ביד ה' [נוכשתן להמן, ההסתר היה עוד יותר גדול, כי אף לא היה הבחינה של לב מלך ביד ה'], ולכן נקט 'בימי אחשורוש' כי זה היה השרש שמהו באו לקבלת התורה מאהבה, ואח"כ זכו לניסים וישועה.

עוד י"ל, דמאז חורבן המקדש אין לנו שיעור רק התורה הזאת, והעומק בזה הוא כי **ההשתוקקות לתורה יותר גדולה בגלות**, שהיא הדבר היחידי שנשאר בידינו היום, כי בזמן בית המקדש היתה גם עבודת הקרבנות, אבל היום שאין אנו זוכים לעלות ולהארות ולקריק קרבנות, ורק העוסק בתורת הקרבנות כאילו הקריב קרבן (מנחות קי.), והממלא גרוגם של תלמידי חכמים יין כאילו הקריב נסכים (יומא עא.) אזי הקשר היחיד עם הבורא ית"ש הוא על ידי התורה. ולכן אז בימי אחשורוש, שלא היה בית המקדש קיים, היה יותר תוקף לכך שקבלו את התורה מאהבה, מתוך השתוקקות עזה לתורה - בהיות שאין בית המקדש קיים, והרי גם מעמד הר סיני היה לפני בני המקדש. ואין המכוון שבית המקדש הוא סתירה לתורה, אלא **כאשר אין בית המקדש ונשארו רק עם התורה, אזי קבלתה היא בבחינת אחותי ולא ארפנו, קבלה בכל התוקף, ומתוך תחושה שזהו גלגל ההצלה בתוך הים הסוער, כי אין לנו שיעור רק התורה הזאת** [ואיתא מהרה"ק היהודי הק' י"ע דכיון ששיר לנו את התורה, יש לנו הכל, שעל ידי התורה נוכל לבוא לכל המדרגות שהיו מקדם ולגילוי שכינה (נפלאות חדשות סדר היום עמ' 10)]. וזה מה שדייקו חז"ל בלשונם הדר קבלוה בימי אחשורוש, להדגיש שהקבלה היתה עוד כאשר בית המקדש היה בחורבנו - ולא בימי מרדכי שהיה גם בעת בנין בית המקדש, שאז הקבלה היא עם כל הלב, מתוך השתוקקות ורצון.

וע"ד העבודה י"ל, דהנה אמרו בגמרא (מגילה יד.) שאחד הטעמים שאין אומרים הלל בפורים, הוא משום 'הללו עבדי ה' ולא עבדי אחשורוש, אכתי עבדי אחשורוש אנן', וזה שמדגישים 'בימי אחשורוש', כי אמנם אכתי עבדי אחשורוש אנן, ואין יכולים לומר הלל, אבל אעפ"כ הדר קבלוה בימי אחשורוש, כי את התורה יכולים לקבל גם בהיותו עבדי אחשורוש, כי רק כשהקבלה בכפייה ומיראה אז הגלות מהווה הפרעה ללימוד התורה, אבל **כשמקבלים את התורה מאהבה, אין שום קושי או צער היכולים לעכב ולמנוע את הקבלה בשלימות**, וזה 'הדר קבלוה מאהבה' - אם הקבלה היא מאהבה אמיתית לתורה, אזי גם 'בימי אחשורוש' הדור קבלוה.

(פורים תש"פ)

המאורעות הקשים הם לשון צער גרידא

איתא בגמרא (מגילה י.) **ויהי בימי אחשורוש - אמר רבי לוי ואיתימא רבי יונתן דבר זה מסורת בידינו מאנשי כנסת הגדולה כל מקום שנאמר 'ויהי' אינו אלא לשון צער, ויהי בימי אחשורוש - הוה המן, וכו'.** ויש להבין אמרם ז"ל 'דבר זה מסורת בידינו, וכי צריך לזה מסורת לדעת שהיו ימי צער, כל מי שפותח את המגילה רואה שהיה עת צרה, וכן כל הלשונות של 'ויהי' המובאים בגמרא שם, וכי מה צריך למסורת, ז"ל קרי בי רב, נתי ספר ונחזי שאינם אלא לשון צער. ועוד יש להבין אריכות הלשון 'אינו אלא לשון צער', הוליל 'לשון צער'.

אלא חז"ל רמזו כאן דבר נפלא, שעל כל מקום שנאמר ויהי - וכמבואר בפסוקים שזה היה עת צרה, יש מסורת בידינו מאבותינו ש'**אינו אלא לשון צער**', שבדורות הקודמים אבותינו ואבות אבותינו עברו זמנים ותקופות קשים, ואף היה נראה לפעמים שהעולם עומד להיחרב, 'ויהי בימי' בכמה וכמה תקופות שהיה נראה שהכל אבוד, אבל אינו אלא לשון צער, כי הצרה תעבור, ובוא תבוא הישועה והאור. והקב"ה תמיד נמצא ותמיד גואל את בני ישראל מכל צריהם. וכן בימי אחשורוש, היה נראה כצער, ובסוף בא האור המופלא שהדור קבלוה, ולא היה אלא **לשון צער**.

אמנם לפעמים כשנמצאים בתוך הצרה קשה לראות את האור, **ולהאמין בישועה העומדת לבוא בעתיד**, ואכן לפעמים הקשים הם לא קלים כלל, אבל רבי יהודה הלוי כתב בשירו 'עבדי זמן עבדי עבדים הם, עבד ה' הוא לבד חפשי', מי שמאבד אשתו מהצרה שהוא נמצא בזמן הנוכחי, הרי הוא עבדי עבדים, כי כדי שירגיש שמח ומשחרר הוא זקוק שלא יהיה לו צער או עגמו"ם, אבל עבד ה' הוא לבד חפשי - כי מי שידוע ומפנים בעומק הלב שיש רבנו של עולם, שמלווה כל יהודי ויהודי בכל עת צר, אינו חושש, וחי מתוך אמונה שכל ההרפתקאות שעובר אינו אלא לשון צער.

(סעודה נר ה' דחוכה תש"פ)

כשמכירים כח התפלה היא נשמעת למעלה

ושמו מרדכי בן יאיר בן שמעי בן קיש איש מיני (ב. ה.). איתא בגמרא (מגילה יב.) 'בן יאיר - בן שהאיר עיניהם של ישראל בתפלתו, בן שמעי - בן ששמע אל תפלתו, בן קיש - שהקיש על שיערי רחמים ונפתחו לו'. איתא **בשפתי צדיק** (פורים אות יד) ששאל לגיסו **השפת אמת ז"ע**, הלא קודם מקישים על שיערי רחמים ואחר שנפתח שומעים תפלתו, ועל ידי זה מאיר עיניהם בתפלתו, וסדר הדרש הוא להיפך. ותיירץ לו השפת אמת ז"ע שאף שמונה הדורות מלמטה למעלה - הנכד והבן והאבא, אבל האב הוא ראשון בסדר ההשתלשלות והנכד לבסוף, ובסדר הדורות מקודם היה קיש אחר כך שמעי ואחר כך יאיר.

וי"ל עוד ע"פ מה שידוע **שכ"ק אא"ל** היה רושם [עד יומו האחרון ממש] רשימה לזכרון של יסודות באמונה ובטחון ועבודת ה' (ראה להלן עמ' יא), ואחד מהם: אי אפשר להוסיף או לגרוע מגזירת השי"ת, אם לא על ידי תפלה להשי"ת. ויסוד הדברים הוא מקמאי ומקדמונים. ואיתא בגמרא (ר"ה יח.) 'שנים שעלו לגדרום לידון ודינן שוה, וכו', מפני מה זה נענה וזה לא נענה, זה התפלל תפלה שלימה נענה, וזה לא התפלל תפלה שלימה לא נענה', והנה הגורם לאדם שיכוון בכל לבו [שזוהי תפלה שלימה כפירוש רש"י שם], ולהתפלל כראוי מעומק הלב, הוא על ידי **ההכרה שרק בידי הבורא ית"ש תלוי הענין, ורק התפלה יכולה לבטל הגזירה**, תפלה כזו נענית. ועל כן הוזכרה הארת עינים ושמיעת התפלה קודם התפלה עצמה, כלומר שמעלת גשתו לתפלה, כשידוע שרק זה יאיר עיניו ויושיעו, ולא פנה אל שטי כזב לתלות בהם תשועתו.

וז"ש בקרובץ לפורים בברכת 'משען ומבטח לצדיקים': 'מראש עד עקב - לפה בְּטַח', כלומר 'מראש' - מראש הענין שנלקחה לבית המלך, וכשנגזרה הגזירה ואמרה 'ואני לא נקראתי' וגו', לא כוונה להשתמש ח"ו, אלא כדי שלא יאמרו בני אחות יש לנו בבית המלך, ויזעקו רק בתפלה כבטחון הצדיקים **במשענן** [ועכ"ז מרדכי ידע שזו הדרך שרוצים משמיא לפעול את הישועה], 'ועד עקב' - עד סוף הענין, שלכאורה התשועה קרובה בעיני בשר ודם, ואעפ"כ יתפול אסתר ותתחנן לפני המלך' - מלכו של עולם, כי כך בטחו אבותינו.

(אמרים לפורים שיצ"ל אדר תשע"ט)

הרגשת חסרון ההלל בפורים

בשפת אמת (תרס"א) מדקדק על מה שאמרו חז"ל (מגילה יד.) 'מ"ח נביאים וז' נביאות נתנבאו להם לישראל ולא פחתו ולא הותירו על מה שכתוב בתורה חוץ ממקרא מגילה', דלא הול"ל רק ולא הותירו, ומה המכוון במש"י 'ולא פחתו', דמשמע שגם זה היה במקרא מגילה.

וי"ל דברי אחד מהטעמים דאין אומרים הלל בפורים הוא משום ד'קרייתא זו הלילא' כמבואר בגמרא (מגילה יד.), אבל בכל זאת, עם כל גודל מעלת וקדושת קריאת מגילה, שקוראים אותה יום אחד בשנה, מ"מ **אין תחליף להתעוררות לב איש ישראל מאמירת פרקי תהלים של דוד המלך ע"ה, לשפוך את הלב בבכייה לפני הקב"ה 'אנה ה' כי אני עבדך'**, וזה מה שיפחתו בתקנתם של מקרא מגילה, כי בלא התקנה היינו אומרים הלל, ואת זאת הפסדנו [אמנם יכולים לומר תהלים בפורים, ויש שנוהגים לקום ולומר כל ספר תהלים, אבל אין זה כמו אמירת הלל עם כל הלהט וההתלהבות].

(פורים תש"פ)

כל אחד בכל מצב יש לו התעלות בפורים

הראשונים עמדו אמאי קתני במשנה 'מגילה נקראת' ולא קורין את המגילה (עי' ריטב"א). וי"ל שרבינו הקדוש בא ללמדנו גודל כחו של יום הפורים, שגם מי שנמצא בשפל המדרגה שמצד הגברא אינו יכול לקרוא את המגילה כראוי, מ"מ בפורים יש עליה גם לאלו, ונחשב למעלה בשמים כאילו נקראת כתיקונו. וכעין דאיתא (איכ"ר ד, טו) 'עמד חזקיה ואמר אני אין בי כח לא להרוג ולא לרדוף ולא לומר שירה, אלא אני ישן על מטתי ואתה עושה, אמר לו הקב"ה אני עושה', ויפין **לפתוח דרך גם לפחותים שבבחינת שינה, שאף שאין במעשיהם חשיבות, מ"מ הקב"ה עושה להם**, וזה המכוון מגילה נקראת - מאליה. ונטמן ברמ"ז באמרם ז"ל (מגילה יח.) קראה מתנמנם יצא, והרי גם הנס היה לאלו שקטרגו עליהם: יִשְׁנֻ מִן הַמִּצְוֹת (מגילה יג.). ועד"ז י"ל הדעות דס"ל דנשים יש להם חיוב שמיעה בלבד (עי' משניב ס"י תרצב סק"א), וצ"ב דאם חייבין במצוה זו אמאי לא יהיה להן גם חיוב קריאה, אלא רמז יש בה שאף אלו שתשש כוחם והם בבחינת נקבה, בכל זאת יכולים להיאחז במצות היום ע"י שמיעה, ובוזה לצאת ידי חובה.

עוד י"ל ע"פ מה דאיתא בגמרא (מגילה טו:) 'ויאמר להביא את ספר הזכרונות דברי הימים ויהיו נקראים (ו, א) - מלמד שנקראים מאליהן, ובמהרש"א מבאר דהילפותא הוא משום דהו"ל למכתב 'ויהיו קורין', עיי"ש, ובגמרא שם (טו.) יליף שזכות של ישראל אינו נמחק, עיי"ש. וי"ל דכמו כן כאן מגילה נקראת מאליה - ואין המקטרגים יכולים לבטל הזכות.

(אמרים לפורים שיצ"ל אדר תשע"ט)

נדבת ידידיו
הרה"ח ר' שמואל יוסף רכניצר שליט"א
לרגל הולדת בתו שתחי'
יוכה לגדלה לתורה לחופה ולמש"ט
מתוך בריות גופא ונהורא מעליא

לכבוד נשמת
בעל ההילולא
כ"ק רבינו הפני מנחם זי"ע
הונצח ע"י ידידיו
הרה"ח ר' משה יוסף לבקוביץ שליט"א
להצלחה בכל העניינים

הדרכים וההשפעות שנשארו לדורות

דברי חכמים כדרכונות

כ"ק אאז"ל כשאמר השמועסען בריים וכן כשעורר ביחידות לאברכים, דבריו טלטלו בסערת נפש את השומעים, והיו **הדברים היוצאים מפ"ק כקיתון של צוננים על רתיחת הדם של היצר הרע**, בדבריו המאיים את הרע שכבר לא יהיה נסיון קשה להימשך אחר הרע, וזהו 'עבדו רבנן דמשנו במליהו', דהיינו שע"י דיבורי קודש שלהם משנים את השומעים.

וכוחו של אותו זקן עדיין חי וקיים אתנו היום, כי אף שכבר עברו הרבה שנים מפטירתו, מ"מ עדיין מתעוררים ומתעלים והולכים לאור דבריו הקדושים, הן אמנם אין שומעים היום את השמועסען בפועל, אבל הלבבות עדיין נמשכים אחר דבריו הק', והרצונות והשאיפות להתעלות הנפש עדיין בוערים בלבבות, והצמאון גדול כל כך שאברכים משתוקקים וצועקים מעומקא דלבא היכן הרבי זי"ע שיעורר אותנו לעבודת ה', שימאיים עלינו הבלי העולם, ויזכירנו התכלית של האי עלמא כבי הילולא.

והדברים קיימים לעולמי עד בספריו הק', שגם מי שלא זכה לשמוע הדברים מפ"ק, אבל כל בעל לב ונפש, יכול להתעורר מתוך הלימוד בספריו, לשום אל ליבו שלא יאבד ח"ו את ראשו להימשך אחר הבלי העולם. ודבריו הק' עדיין מדהדים בלבות המבקשים להבעיר הלבבות לאהבתו ית"ש. (ט"ז אדר תשס"ט בביהמ"ד, וש"כ לבנו הרב יא"ל שליט"א ט"ז חשוון תשע"ב)

אוהבן של ישראל

כ"ק אאז"ל נתן והקריב ומסר עיניו ולבו וכל חושיו וכוחותיו להיות מיצר ומשותף בסבלותם של ישראל, כשנכנס אליו יהודי עם כאב או צרה, לא שמע בשמיעת האוזן גרידא מה ששפך את לבו בפניו, אלא הבין אותו והרגיש וחש את צערו, ער האט מיט געווייטיגט מיט איהם, והיה משותף עמו בצרתו ממש. הרבה פעמים ראיתי כשהיה חוזר מביהמ"ד אחרי שקיבל את הקהל, ועלה למעלה אל ביתו אשר בשיבה, לא היה כלל שייך לדבר אתו, ביאתו לביתו לא היתה כיציאתו, ראו על פניו את הצער שמשותף בצערן של ישראל.

ביזמא דהילולא יש להתעורר ללכת בדרכי הצדיק ולידבק במדותיו, על כאו"א לקבל על עצמו לא לחיות ולחשוב רק על עצמו, אלא להרגיש גם בצער הוולת, ואפילו אם מאן דהוא סובר שיש מי שחייב בשמתא, מ"מ יש להשתתף בצערו ולא להרחיק אותו, אלא להתנהג אתו עם שמאל דוחה וימין מקרבת. וע"י שמתנהגים כן שמשותפים בצער של השני, לא נצטרך להגיע לצרות בפועל ח"ו, אלא נצא ידי חובה בהשתתפות בצערן של הכלל.

(ט"ז אדר א' תשס"ה - עבד"ד ח"ב עמ' שפט-שצ)

הכנעה ושמחה

מרגלא בפומיה דכ"ק אאז"ל לומר בשם צדיקים שהר"ק הרבי מלובלין זי"ע היה כולו הכנעה ושמחה, וכן גם ספריו הם כמו שהיה הוא זי"ע כולו שמחה והכנעה. ובאמת מאמר זה היה בבחינת 'הוא היה - אומר', מה שהוא היה בפנימיותו 'אומר', כי ראו בכל הליכותיו מדה זו של הכנעה ושמחה. וזכורני כשהייתי נכנס לחדר הספרים בשעה שכ"ק אאז"ל היה יושב שם, מיד בכניסתי שאל אותי בענוות חן איזה ספר אני מחפש, ודאג להראות לי תיכף היכן עומד הספר [לימים הפסקתי ליכנס עוד לחדרו מפני שלא חפצתי להטריחו]. וכמו"כ מדת השמחה הייתה מושרשת אצלו, וגם בזמנים הקשים, והיו זמנים קשים. הכנעה עם שמחה הולכים בד בבד, חסידים בכל הדורות לא יכלו לסבול בעל גאוון, ובמיוחד גאוון הבא מרוחניות, והיו תמיד עם הכנעה, אמנם היה לזה חן - עם שמחה באופן נכון. (שביק כי תשא ט"ז אדר א תשע"ד)

שפלות ועין טובה

הרה"ק הרבי ר' זושא זי"ע אמר שלא יתבעו אותו מן השמים על אשר לא התרומם למדרגתו של רבו המגיד ממעזריטש זי"ע, אבל יתבעו אותו למה לא התרומם אל אותה המדרגה שזושה היה יכול להגיע אליה. אנו לא נתבע על אשר לא התרוממנו למדרגתו של כ"ק מרן האדמו"ר זצ"ל, עליו נאמר 'שבילך במים רבים' - מי נדה - 'ועקבותיך לא נודעו'. אבל אם חלילה לא נטהר את עצמנו במים היוצאים מן המקדש (ראה יחזקאל מז, יב), על זה אפשר שיתבעו אותנו. ביכולתנו גם ללמוד מקצות מדותיו המופלאות, מעוונותנו, מהשתתפותו בצער הוולת, מירידתו אל האיש הפשוט, מרדיפת השלום שלו, אלו הם דברים שיש ביכולתנו להשתתף בהם, ואלו הם הדברים שהירבה להזהיר אותנו עליהם.

עולה בזכרוננו שיחה אישית בשנים שלפני קבלת ההנהגה. האדמו"ר זצ"ל סיפר לי שבאחת המערכות הציבוריות שעברו עליו, אישיות תורנית מסוימת התבטאה כלפיו בצורה מאד לא הולמת, הדבר פגע בי - אמר לי אדמו"ר זצ"ל - מפני שהתבטאות זאת היתה בלתי צודקת לחלוטין, והיה בלבי כנגד אותה אישיות. אולם **בערב ראש השנה ישבתי בביתי וערכתי לעצמי חשבון נפש מכל מה שעבר באותה שנה**, וכשבאתי לאותו מעשה חשבתי בלבי: למי חפץ הקב"ה להעניק מטובו ומחסדו, האם לא לאותה אישיות תורנית? ובכן אבוא אני הקטן [אדמו"ר זצ"ל התבטא על עצמו בביטויים קשים שאין להעלותם על הכתב] ואעכב? ולו בטענה הצודקת ביותר? **האם אקלקל ח"ו תענוגו של הקב"ה?** - ומיד מחלתי בלב שלם לאותה אישיות והסרתיו כל טרונאי מלבי. חשבון נפש אשר כזה, התעלות כזו לפיסגה של שכחה עצמית, נפלאה היא מאתנו. מי יעז לומר זכיתי לבבי כמוהו זצ"ל? אולם ללמוד מזה כפי ערכנו נוכל אף נוכל. נלמד ממדת הוולתנות של אדמו"ר זצ"ל, ונקבל עלינו לעקור מתוכנו כל שנאת חנם וכל מיני קטטה ומחלוקת, ובזה נמלא את רצונו הקדוש.

(הגרצ"י אברמוביץ זצ"ל ס' הזכרון צבי תפארתו עמ' קיט)

הזדמנות להשפיע טוב

כאשר בעת שמחה חש שלא בטוב, והעזו לבקשו שיוותר על המנהג שכל הציבור עובר לאחל לו ברכת מזל טבא, מיאן והסביר: בעת שעוברים הקהל, עולה זכרונם לפני, והנני נזכר במצוקתו ובעייתו של כל יחיד ויחיד, אולי יעבור בין הציבור אי מי הנוקק לישועה, ויהיה אפשר לפעול עבורו.

(הפני מנחם ח"ב עמ' קמ)

ענוה ואהבת ישראל

הייתי עם כ"ק אדמו"ר האהבת יעקב מביאלא זי"ע בירושלים, אחרי הימים של טובים שנת תשנ"ג, ורבינו עלה לבקר את האדמו"ר הפני מנחם זי"ע, והיה זה הפעם הראשונה שרבינו נפגש עמו אחרי ההכתרה. האדמו"ר מביאלא זי"ע בירכו בפסוק 'למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל'. הפני מנחם זי"ע ענה אמן, וחייד חיוך רחב ואמר בענוה: ביאלער רבי, הייתי רוצה לבקש גם ברכה על תחילת הפסוק ההוא 'לבילתי רום לבנו מאחיו ולבילתי סור מן המצוה ימין ושמאל'. האדמו"ר מביאלא זי"ע, אמר לו מיד: 'מהצורה שאתם מבקשים על זה, רואים שאין צריך לברכה, כי שתי הילבילתי האלה מתקיימים כבר בהידור רב, כי הא בהא תליא, כי ואהבת לרעך כמוך' זה כלל גדול בתורה.

כשיצאנו מביתו, אמר לי האדמו"ר מביאלא זי"ע 'דער גערער רבי שליטיא, הוא לא רק ר'בן של ישראל, אלא גם ר'בן של ישראל'. חשבתי כעת בשעה שדיברנו, שזה כעת כבר חמישים שנה שאני מכירו היטב, ותמיד הוא היה מלא כל כולו באהבת ישראל.

(מפי ר' דוד ברגר שיט"א)

הם שמשוני בחיי - אלקיו קיים

דברי **כ"ק אאז"ל** היו בבחינת 'הוא היה אומר', לא היה צורך לדיבורים, אלא 'הוא' - הנהגתו הייחודית אשר נראתה לעין כל - היה אומר. 'אין עושין נפשות לצדיקים דבריהם הם הם זכרונם' (ירושלמי שקלים פ"ב ה"ה, ב"ר ב, יב), ופירש **כ"ק אאז"ל הפני מנחם זי"ע** בשלושים של הבית ישראל זי"ע, דבריהם מלשון 'ידבר עמם' (תהלים מז, ד), ההנהגה וההתנהגות, דבריהם הם זכרונם.

וחשבתי להוסיף שהרי אנו זכינו לאורו ולהנהגתו במשך ארבעים וחמשה חודשים, ה"ם, דבריהם הם - אותם ארבעים וחמשה חודשים - זכרונם. 'הם שמשוני בחיי והם ישמשוני במותי' (כתובות קג), פירש **כ"ק אאז"ל** שמשוני בחיי ההנהגות שכל אחד קיבל ונהג, מה שנהגנו לאורם של רבותינו בחייהם, הם ישמשוני במותי, ה"ם - אותם ארבעים וחמשה חודשים כוחם יכול להמשיך הלאה.

הבית ישראל זי"ע אמר אחר הסתלקות האמרי אמת זי"ע, דכתיב (ויחי נ, יז) 'שא נא פשע עבדי אלהי אביך', ופירש רש"י 'אע"פ שאביך מת אלקיו קיים', אלקיו הכוונה לאלקות שלמדנו בבית מדרשם של רבותינו - ביהמ"ד דגור, שרבי חייא ובניו שבדורינו - מרן האמרי אמת ובניו גילו לבני דורם, אלקות זו קיימת לעד, וצריך לראות להמשיך ללכת בדרך זו.

(עצרת התעוררות ב' אייר תשנ"ו)

ארחות צדיקים תשמו

איתא בגמרא (שבת נו, י) 'כל האומר בני שמואל חטאו אינו אלא טועה וכו'', אלא מה אני מקיים 'ויטו אחרי הבצע' (ש"א ג, א), שלא עשו כמעשה אביהם', וכתב המאירי **דברים נוראים** 'אף על פי שמדת חסידות בנטיה אל קצה אחרון מדה יתירה היא, ולא תנזה לכל עד שיענש הנמנע ממנה, מ"מ מי שנתפרסמו אבותיו במדה זו באיזו ענין, ובא הבן למלא מקומו באותו ענין, הרי אותה מדה שבה אצלו כמדה ממוצעת שכל אדם ראוי לאחוז בה, עד שאם ינחנה ראוי לו ליענש עליה'. אין אחד שמתמיר להיות ממלא מקום אבותיו, אבל באמת **מוטל על כל אחד מהתלמידים הנקראים בנים, למלאות דרישותיו ותביעותיו, ולא לעזוב דרכיו שהוריש לנו, אך היא חובה שיש בה זכות, כי אם נתבעים משמאי על זה, בוודאי זכותם מסייעים להמשיך ללכת בדרכיהם** [ועי' רוח חיים להגר"ח מוולאזין זצ"ל אבות פי"ה מ"ג].

יעזור השי"ת שנוכל להתעורר כראוי ללכת בדרכיו, וזכותו של כ"ק אאז"ל הרבי הפני מנחם זי"ע תגן בעדינו להוושע בכל הנצרך, שהרי בחיים חיותו הרבה להצטרע ולהשתתף בצרתן של ישראל, מה כאן עומד ומשמש אף התם עומד ומשמש, ללמד זכות על בני ישראל, להוושע בישועות ונחמות.

(ט"ז אדר תשע"ה - עבד"ד ח"ב עמ' תלג)

הדרכות להתחזקות בעבודת ה'

החזק במוסר אל תרף

מעשה ונכנס לפניו אברך ותינה את מר מצבו, לבו 'לב אטום' ודברי חיזוק מספרי החסידות אינם חודרים לתוכיותו. השיאו הרבי דרך-מילוט: **'ללב אטום ישנה עצה** - ואף אנכי משתמש בה - **ללמוד בכל יום, בקביעות, מעט זמן בספר מוסר,** וכאשר תקום מן הספר תחפש ותתבונן האם למדת דבר מה אשר תוכל לקיימו, וכך אט-אט הדברים מחלחלים ומבקיעים את סגור הלב'.

קבלה טובה - ללא פשרות

אברך א' נכנס לקו"פ ואמר, שרוצה לקבל ע"ע איזה קבלה טובה. אמר לו **רבינו הפני מנחם ז"ע**: כאשר אדם מקבל על עצמו קבלה טובה, עליו להחזיק בה עם כל הפעסטיקייט ולא לוותר, וסיפר לו כמשל ודוגמא מאר בדידיה הוה עובדא: בצעירותי קיבלתי על עצמי שלא לדבר אחר קריאת שמע שעל המיטה. אחד הלילות אחר שכבר קראתי קרי"ש הגיע אלי טלפון בשם הבית ישראל ז"ע שאבוא אליו לביהמ"ד. אצלי היה זה לילה, אולם אצל הבית ישראל היה אז כבר פארטאגס. חשבתי לעצמי מה אעשה, מחד גיסא, הרבי קורא לי, ומאידך גיסא, הלא קבלה בידי שלא לדבר אחר קרי"ש, החלטתי שאלך אל הבית ישראל, אלא שרק אם ישאל הוא אותי דבר, אענה, ובאם לאו, אשתוק. לבסוף אמנם שאל אותי הבית ישראל דבר, והוצרכתי להשיב, ביוצאי ממנו חשבתי, מה אעשה עם קבלתי, החלטתי ששוב לא אלק לישון באותו לילה, וכך לא עברתי על קבלתי.

(קופת בשמים)

כ"ק אאז"ל [האמרי אמת ז"ע] מביא ואיתא כן בספרי **תלמידי הבעש"ט**, שהאדם מתחיל לקבל על עצמו קבלה טובה, שחפץ בטוב, אולם אח"כ בשעת מעשה הוא נופל במעט, ואם אין רואה שיהיה קיום לקבלתו בטלה הקבלה ואינה כלום, ובספרים הק' כתבו שזה עוד מגרע, שנוצל דרכי התשובה, כעין מה שאמרו במשנה (ע"י אבות פ"ה מ"ח) אין מספיקין בידו לעשות תשובה, **כשמקבלים דבר מה אין לעשות חוכא ואיטולא כלפי מעלה, אמירתו לגבוה כמסירתו להדיני**.

(קופת בשמים)

רבינו שליט"א מרבה לעורר על זה: וזה שלמדנו חז"ל (שבת קה:) 'כך אומנתו של יצר הרע היום אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו עשה כך עד שאומר לו עבוד עבודה זרה', הגמרא אינה אומרת היום בטל מנהג מסויים ולמחר מצוה מסויימת, אלא היום עשה כך ולמחר עשה כך, כי ליצירה מפריע תוקף הקבלה, ולכן הוא נלחם כנגדו, ואומר לאדם היום קבל קבלה זו ולמחר קבלה אחרת, העיקר שלא תשאר בקבלה מסויימת. ולכן אין לקבל קבלות מופרזות שא"א לקיימם, ולומר אם אוכל אעמוד בקבלה ואם לא אצליח לפחות אשאר במשהו, אלא צריך לקבל דבר שיוכל לעמוד בו. ועל כל אחד להתחזק במה שהוא לקוי, אחד בשמירת העינים, אחד גדר בקדושה, אחד להימנע מלשוון הרע, אחד בתלמוד תורה, אבל **העיקר שהקבלה תהיה קבלה חזקה, שיהיה מה שיהיה ומהקבלה הזו הוא לא יזוז**.

לא אחת צריך הדרכה נאותה: **קיבעו את שעת הלימוד [בספר מוסר] בבוקרו של יום**, שכן בשעות שחרית המוח צלול והריכוז רב. מה עוד שהאדם ההוגה בתורת המוסר עם שחר, נקל עליו לקבל על עצמו לשפר מעשיו בפועל, למעשה. לא כן המתעורר אל תכלית החיים רק בשעת ערבית, שעה שהעינים נעצמות, לא נותר לו אלא להתחרט ו"להלקות עצמו" על יום נוסף שחלף ואיננו, ואין הלימוד מביא לידי מעשה.

על זו הדרך הגיד: 'יש לי 'מרשם' (ירצעפט' בלע"י) שאפילו אם נוטלים ממנו מעט יש בו תועלת - והוא: **הלימוד בספרי מוסר**, המסוגל ביותר לטהרת הנפש - אולם **ביותר הוא פועל ומשפיע כשלוקחים אותו ביום, כשלא עייפים**.

לבחור שהתאונן בקיוטלי' שיש לו קושי בצמצום המחשבה בשעת תורה ותפילה, וביקש עצה וברכה, **השיב הרבי:** הקפד על טבילה במקוה, אמור פרק תהילים, ולמד לפני התפילה בספרי מוסר מהראשונים כגון 'שערי תשובה' ו'חובת הלבבות'.

חשבון הנפש מדי שבוע

רבינו ז"ע אמר לאברך שנכנס עם בנו בתקופת הבר מצוה: **טוב להנהיג לקבוע יום מיוחד לשבוע להתבוננות**, ולקבוע אחרי ההתפתחות בתורה ובעבודה ובכל מדה נכונה, ולקבל על עצמו כל פעם איזה נקודה טובה לעבוד על עצמו, והגם שישנם ב' זמני תשובה אבל גם שבת הוא זמן המסוגל לזה, והדגיש, אם קובעים לסתם, א' דינסטאג, ישתכח הדבר, אבל השבת הוא סימן לזכירה, בע"ש או במוצאי שבת להתיישב יחד מדי שבוע בשבוע קודם שבת או אחרי שבת ולראות אם עמד בדבר.

(קופת בשמים)

קבלה טובה אחת בתוקף

בחור נכנס עם קוויטעל ביום הולדתו ה-י"ח: 'ביום זה ימלאו לי י"ח שנה והנני מבקש לדעת באיזה דבר לעבוד את הבורא'.

ואמר **רבינו הפני מנחם ז"ע**: מה ה' אלוךך שואל ממעך כי אם ליראה, יראת שמים, חסידים נהגו לקחת מצות עשה אחת ומצות ל"ת אחת הדוקות ביותר, ולעמוד על זה חזק. **כ"ק אאז"ל [האמרי אמת ז"ע]** לקח מצות עשה כיבוד אב ואם, ומצות ל"ת מדבר שקר תרחק, וכששאלוהו מדוע בחר אותם, אמר מפני שהם הקשים ביותר. כ"ק אאז"ל

ליבה גחלת הקדושה

גער בלבותיהם

אצל **כ"ק אאז"ל** ראינו שהיה אוהבן של ישראל, בכל שנותיו הכירוהו כאדם אהוב ונאהב, א ליבליכע מענטש, מלא חן, וכל הנהגתו עם אנשים היתה בנעימות, ובכל זאת **עיקר פעלו היתה לתקן דרכי העבודה לציבור, שגער בלא הרף בליבותיהם של ישראל**, כדי לקרובם לאביהם שבשמים, ולא נמנע מלמסור את עצמו אל כל יחיד ויחיד להוכיחו ולתקנו כדי להעמידו על דרך הישר, ואדרבה זה גופא היה אהבתו לישראל.

זאת היתה מדתו של כ"ק אאז"ל שהיה מלא אהבה, ועל ידי אהבתו הגדולה לבני ישראל, הכניס בהם אהבת השי"ת ופיס וריצה בעדם קמי שמיא. ובוזה מלאים כל מאמריו וספריו. השי"ת יעזור שבזכות יומא להילולא דיליה נזכה להשריש בנו עינים אלו ולהגיע לאהבת השי"ת בכל לבבכם ובכל נפשכם.

(ט"ז אדר תשע"ב - עבד"י ח"ב עמ' תכה)

התרוממות מהמשיכה לארציות

אם מתכת קרה כמו טיל יכולה להתרומם מכח המשיכה של ארץ, על ידי חום ודלק מוצק מהמשגר למרחק אלף קילומטר, עאכ"ו שאנו יכולים להתרומם מהשיגרה [נופל על לשון משגר], בכח הדלק המוצק של תור"ש ויצה"ט שקבוע בלבבות בני"י בחום.

(מתוך כתי"ר רבינו הפני מנחם ז"ע אחר מלחמת המפרץ)

תקיפות דקדושה - העין נמשך אחר הלב

פעם השמיע **רבינו הפני מנחם ז"ע** באוני אחד האברכים דבר הדרכה נסוך עזות דקדושה: 'כשם שבצאתך מן הבית בימות החורף, הנך מקדים להתעטף בחליה במעיל חם שיגן עליך מפני הצילה, כך בכל פעם שהנך יוצא אל הרחוב עליך להתלבש ביראת שמים, להיות נחוש בדעתך שיהודי לא מסתכל ולא מהרהר, יהיה מה שיהיה. באופן זה יעלה בידך בע"ה להישמר'.

והיה שהגיד בנוסח אחר: 'העינים נבראו כדי לראות, ואם יש נסיונות צריך להתגבר... אשיאך עצה מועילה, קבע את המחשבה ברעיון כלשהו, כך תימנע ממכשלת האיחרי לבבכם' וממילא תינצל גם מן האיחרי עיניכם'...

קדש עצמך לשם שמים

בפרשת ראה יש הרבה אזהרות לשחוט חוץ, וכתב (כ"ג) השמר לך פן תעלה עולותיך בכל מקום וגו' ואח"כ כתיב (כ"ד) ועשית עולותיך הבשר והדם וגו', **כ"ק אאז"ל [האמרי אמת ז"ע]** אמר א' שארף ווארט, ועשית עולותיך הבשר והדם היינו הבשר והדם של האדם עצמו, עולותיך דייקא, שיקריב ויתן מעצמו את בשרו ודמו, בשר המכוון לתאוות ודם הכוונה למדות רעות. גם זה צריך שיהיה במקום אשר יבחר ה', לא סתם סיגופים, לא לגרמיהו [שאו הוי כעין שחוט חוץ], אלא לשם שמים, ודם זבחיך ישפך על מזבח ה' אלקיך, שיהיה במקום ובאופן אשר יבחר ה'.

(פני מנחם ראה עמ' ע ועמ' פז)

קידוש ה' כשאברכים שמורים בקו"ט

מעשה באברך העוסק בקירוב רחוקים, שביקש את רשות רבינו לרתום אברכים מאנ"ש שיעברו מבית לבית וישפיעו על משפחות מסורתיות לשלוח את ילדיהן אל בתי חינוך דתיים. בין הדברים צ"ח הלה, כי שוודאי גרום הדבר לקידוש ה' גדול. פשט רבינו את זרועות ידיו לצדדים, ונענה בחסור הסכמה 'הכיצד אוכל להסכים לדבר, הלא ראיא אחת שאינה טובה פוערת חור כה גדול בלב, ומי יבוא לאחר מכן ויבצע 'ניתוח לב פתוח' לתקן את המעוות? קידוש ה' גדול הוא כאשר אברכים שמורים בקדושה ובטהרה'.

(הפני מנחם ח"ג עמ' ערה)

שמירת עינים

העולם מפרשים 'לא הביט און ביעקב' (בלק כג, כא), כשמסתכלים ראיא שאינו הוגנת - לא הביט - אפילו הבטה שלא נצרכת, הרי זה 'און ביעקב', און מלשון 'עון' - שזה כבר נחשב לעבירה הכי חמורה.

(פני מנחם ר"ה עמ' קפב)

עוצם עינים מראות ברע

בה"י, ג' פינחס [נ"ז תמוז] צום הרביעי במהרה בה"י יהפך לששון ולשמחה כנבואת הנביא זכריה תשנ"ג לפ"ק באתי בזה לחזק ולעודד את מחשבתם הטובה של העסקנים להסדרת הנסיעות באוטובוסים, עם מקומות נפרדים לאנשים ולנשים, ברוכים יהיו מוכי הרבים הללו, אשר על כגון זה קראו חז"ל בלשון המשנה (סוכה נא) תיקון גדול. וכל מקום שאתה מוצא דר ערוה אתה מוצא קדושה, ואין ספק שכאשר חפץ ה' בידם יצליח, ויהיו אוטובוסים כאלה די הצורך, 'ראי ה' ישתדלו לא לנסוע באוטובוסים אחרים, במידת האפשר, וכלשון חז"ל [בב"ב נז:] "אי יאכא דרכא אחרינא רשע הוא".

חזקו ואמצו. ולא באתי אלא להוסיף שעד שלא יקימו אוטובוסים כנ"ל, וכן אם יאז צורך דחוף לנסוע באוטובוסים מעורבים באיזה קו שיהא, גם שם צריך להקפיד לא להיכשל ח"ו, ועל זה אמרו חז"ל (ב"ב שם) ועוצם עיניו מראות וגו' אפילו אי ליכא דרכא אחרינא איבעיא ליה למינס נפשיה, וכמ"ש הרשב"ם [שם ד"ה למינס] ולהישמר מהסתכל, ועל הנהגה בזה אמרו חז"ל (מס' דרך ארץ סופ"א) זוכה ומקבל פני שכינה דכתיב בתריה מלך ביפיו תחזינה עיניך.

פינחס מנחם אלטר

בהרה"ק אמרי אמת מגור זצ"ל

(אוצר מכתבים ח"א מכתב קנה)

ברכת מזל טוב

לאבי הנכבד
הרה"ח ר' יוסף מרגליות שליט"א
לרגל אירוסיו בנו **פינחס מנחם** הי"ד
יוכה לראות דורות ישרים מבורכים
בני: **אלכסנדר מרגליות**

לכבוד נשמת

בעל ההיילולא
כ"ק רבינו הפני מנחם ז"ע
לזכות התורם שליט"א
להצלחה בכל העניינים

ברכת מזל טוב

לידידנו הרה"ח ר' יהודה לודמיר שליט"א
בן ידידנו הרה"ח ר' שמואל שליט"א
חתן ידידנו הרה"ח ר' משה שפרן שליט"א
לרגל הולדת הבת שתחי'
יוכה לרוות נחת מכל יציח'

בתורת ה' הפצו

שרמו **כ"ק אאו"ל** (ע"י פני מנחם מועדי שמחה עמ' נא) במה שדרשו חז"ל (ברכות סד.) על הפסוק (ישעיה נד, ג) 'וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך' - 'אל תקרי בניך אלא בוניך', אל תקרי בניך - היינו **שלא יסמוך על יחוס אבות שכבר יש למעלה ממנו ג' דורות תלמידי חכמים ויסמוך על ההבטחה שאיננו צריך לעמול, אלא בוניך - הוא עצמו צריך לעסוק בתורה להיות בכלל למודי ה', לבנות עבור דורות הבאים, כי ממנו ואילך הכל מתחיל.**

ואם על חיי שעה איתא בגמרא (תענית כג.) דההוא גברא הוה נטע חרובא דרק אחרי שבעין שנין טעין, משום ד'כי היכי דשתלי לי אבהתי, אנא נמי שתלי לבראי', בוודאי ובוודאי שברוחניות כל אחד צריך להבין שאמנם יש הבטחה מאברהם יצחק ויעקב ומדורות הקודמים, אבל על כל אחד להוסיף ולחזק חוליות בשרשרת, ולדעת שממנו הכל מתחיל. והבטחת חז"ל הוא למי שעומד בראשית דרכו בלימוד התורה, בפתח בית המדרש, לחזק את רוחו שיש לו הבטחה שתורה מחזרת על אכסניא שלה, אבל על האדם להשקיע מצדו ומעצמו הרבה.

ומדוקדק בלשון חז"ל 'כל שהוא תלמיד חכם ובנו תלמיד חכם וכן בנו תלמיד חכם', דלכאורה היה לו להתחיל לדבר על הנכד - שהרי בו איירי, והול"ל כל שהוא תלמיד חכם ואביו תלמיד חכם ואביו אביו תלמיד חכם, שוב אין התורה פוסקת מזרעו. אלא משום שעל כל אחד לדעת שהדבר תלוי בו, ו'כל שהוא תלמיד חכם' - היינו **האדם עצמו, כי עליו מוטל להיות תלמיד חכם**, והכח של הדור השלישי מתחיל מהדור הראשון, שהורישו לדור השני, שמכוחו עבר לדור השלישי, ושוב הוי חזקה של ג' דורות. וכך הוא דרך של המשך הנחלת התורה, שדור אחד מוסר לדור שאחריו, משה קיבל תורה מסיני ומסרה וכו', שכל אחד מעביר את התורה הלאה לדורות הבאים אחריו. (שבועות תשי"פ)

להתחיל ללמוד מיד

איתא בגמרא (סנהדרין כו:) אמר עולא מחשבה מועלת אפילו לדברי תורה שנאמר מפר מחשבות ערומים ולא תעשינה ידיהם תושיה, ופירש רש"י (בפי' השני) מחשבה שאדם מחשב כך וכך אעשה כך וכך תעלה בידי, מועלת להשביח הדבר שאין מחשבתו מתקיימת, אפילו לדבר תורה כגון האומר עד יום פלוני אסיים כך וכך מסכתות בגירסא.

וקשה מהא דאמרו במדרש (ויק"ר יט, ב) 'טיפש אומר מי יכול ללמוד את התורה נזיקין לי' פרקים כלים לי' פרקים, מי שפיקח מהו אומר, הריני שונה שני הלכות היום שני הלכות למחר עד שאני שונה את כל התורה כולה', הרי שהמחשב סדרי לימודו נחשב למעליותא. אמנם ביאור הדבר הוא, שבאמת אם נותן דעתו הרבה על כך לא תתקיים מחשבתו, ולא יעלו בידו אלא חשבונותיו, אכן הפקח הוא מי שמתחיל **מיד** ללמוד בהתמדה, הריני שונה שני הלכות 'היום', ואינו דוחה זאת למחר ולאחר זמן, וכשהוא באופן זה אזי זוכה לסייעתא דשמיא ללמוד גם שני הלכות למחר עד ששונה את כל התורה כולה.

(רבינו הפני מנחם ז"ע - אוצר דרשות ח"ב עמ' רלב)

איתא במדרש (דברי' ת, ג) 'כל מי שהוא טיפש אומר אימתי אקרא כל התורה, ומי שהוא פיקח, מהו עושה - שונה פרק אחד בכל יום ויום, עד שמסיים כל התורה כולה', ותמזה וכי מה פקחות יש כאן, הרי כל אחד יכול לעשות סדר ותשבון לראות כיצד ניתן לסיים את התורה כולה על ידי לימוד של דף אחד בכלל יום ויום, אלא מאי, החכמה היא שאכן הוא מתחיל בפועל ללמוד מיד, ואינו דוחה את ההתחלה למחר.

(הפני מנחם ח"ג עמ' קפה-קפו)

ורבינו שליט"א אמר בזה:

אצל הפיקח לימוד התורה אינו עול וחוב של לי' פרקים, ומתוך תחושה מתי נכבש את כל ההר, אצלו

ראשו ורובו לא בתורה אלא במסירת מידע מתוך בית המדרש לרחוב, ועל זה איקפד רבא, **כי לכל הפחות בשעה שהוא בבית המדרש עליו להיות שקוע רק בחיי עולם ולא בחיי שעה.**

(כ"ק אדמו"ר מטאלנא שליט"א חמין במוצאי שבת ח"א עמ' רנד, ויתד נאמן מוסף שבת קודש כי תצא תשע"ג)

הטמנה בתורה

רש"י בסוף הפרשה מביא מחז"ל (מגילה יז.) **שיעבד אבינו נטמן בבית עבר י"ד שנה, ולכאורה אם ביקש לברוח מפני עשו לא היה לו להטמין עצמו בבית עבר, שהרי זה המקום הראשון שיחפשו אחריו שם, אלא הכוונה שנטמן בתורה, וכדאיתא (דב"ר א, יט) הצפינו עצמכם ממנו בדברי תורה, וממילא לא היה דבר שיכול להזיקו, לעשו אין כל שליטה על מי שמשקיע עצמו בתורה, בפנימיות התורה, בעמקות התורה, וכאשר מטמין עצמו בתורה אין שולטת בו עין רעה של שום אדם רע, וזהו גם המכוון במה דאיתא (שבת לג:) אצל רבי שמעון בר יוחאי כשנחבא מפני מלכות רומי אזל הוא ובריה טשו בי מדרשא, וקשה הרי בודאי בראשונה יחפשו את רבי שמעון בן יוחאי בבית המדרש, אלא הכוונה שהטמין עצמו בקדושת התורה. וזאת היא הדרך לכל איש ישראל להינצל בכל ההסתרות ובכל המצבים, תורה מגנא ומצלא, ואז אין שום שליטה לרע, וכן איתא ברמב"ם אין מחשבת היצר מתגברת אלא בלב פנוי מן התורה.**

(פני מנחם תולדות עמ' קנ)

להכניס השמחה בתורה

כשהשיא רבינו הפני מנחם ז"ע את בנו הגה"ח מורנו רבי יהודה ארי' זצ"ל בארה"ב, וחזרו המשתתפים מהחתונה עייתים ומותשים, בטוח היה בעל האכסניה שבשוב לאכסניה יפנה מיד לנוח ולפוש קמעא, בהיותו מותש מרוב טרחה והתאמצות, להפתעתו זינק רבינו מיד אל גמרא וישב ללמוד בהתלהבות, בהסבירו למארחו התמה: **'משום ששרוי אני עתה בשמחה גדולה, ברצוני להכניס את השמחה בתורה'**, 'וכי אכניס עתה את שמחתי הגדולה לתוך הכרית?' הוסף ותמה רבינו במאור פנים, כי כאילו העורג אל אפיקי מים, כן היתה פנשו העייפה מעמל היום העמוס עורגת וצמאה ללימוד התורה, וחלף אשר ישיט פניו אל המנוחה הגופנית, נמשך בעבותות אהבה אין קץ היישר אל הגמרא.

(הפני מנחם ח"א עמ' עד)

ירושת התורה תלוי בכך

אמרו חז"ל (ב"מ פה.) 'כל שהוא תלמיד חכם ובנו תלמיד חכם וכן בנו תלמיד חכם שוב אין התורה פוסקת מזרעו לעולם, והנה אין כוונת חז"ל לומר שאחרי שהובטח לו ששוב אין התורה פוסקת מזרעו לעולם, שיכול האדם לנוח מעבודתו ויסתמך על מה שאביו ואביו אביו ת"ח [כי מצד זה הרי כל ישראל הם בני אברהם יצחק ויעקב וכקושיא הידועה]. אלא כל אחד צריך לעמול ולהוסיף מדיליה, וכמ"ש **כ"ק אאו"ל** לרב מחכמי עדות המזרח שנכנס אליו לבקש ברכה להצלחת צאצאיו בתורה, אמר לו **כ"ק אאו"ל** אין זה תלוי אלא בכך, שהרי זקנך היה תלמיד חכם, ואביך גם היה תלמיד חכם, **מעתה רק בכך תלוי שלא תפסוק תורה מזרעך.** נענה הרב ואמר הרי גם אבי זקני היה תלמיד חכם, ואם כן אני כבר דור רביעי שהתורה אינה פוסקת ממנו. השיב לו **כ"ק אאו"ל** שהפירוש בדברי הגמרא אינה בהבטחה הנאמרת לאותו בן דור רביעי כי הוא יהיה תלמיד חכם בזכות אבותיו וזקניו, אלא כהוראה לאותו תלמיד חכם החפץ בהמשכיות התורה בזרעו, שכדי לזכות לכך, עליו בעצמו להרבות בלימוד תורה ולהיות טופח על מנת להטפח בתורתו שלו עד שלשה דורות (ראה הפני מנחם ח"א עמ' קסב).

ומוטל על כל אחד לראות את עצמו כאילו הוא הראשון בשלשלת הדורות של תלמידי חכמים, וכמו

אהבת תורה

לאחר פטירת אחי ר' אריה ז"ל המליץ על עצמו כ"ק אאו"ל בהקדמתו לספר 'תורתך שעשעי' שיצא לאור זמן קצר אחר פטירתו את הפסוק **'לולי תורתך שעשעי אז אבדתי בעניי', זה לא היה מליצה בעלמא, הרב שלמה זילברשטיין [זצ"ל] הגדיר היטב את כ"ק אאו"ל בדבריו בשיבת חידושי הרי"מ, שקרא עליו: אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה - שאהב הרבי ז"ל את התורה - בוז יבזו לו, ואין זו מליצה, אנו לומדים לשם כבוד או לשם הנאה או לשם שאר כוונות, אולם כ"ק אאו"ל היתה לו אהבת תורה אמיתית מהסוג שלא רואים כלל אצל אחרים, ואם הוא כתב לולי תורתך שעשעי אז אבדתי בעניי, הוי דברי אלו דברי אמת, ומסתמא להתנחם עליו אפשר רק בדרכיו, רק ע"י התחזקות בעסק התורה, ולא בשום דבר אחר.**

(ר"ח ניסן תשנ"ו בשיבת שפת אמת)

והערב נא - בכל דבר

רבינו שליט"א אמר: כתב יד שיש עליו ערעור אם יצוא יצא מתחת ידי רבינו זי"ע, הרי שאם אין מוזכר בו למצער מאמר חז"ל אחד, אות וסימן הוא שלא יצא הכתב מתחת קולמוסו.

[הפני מנחם ח"א עמ' קצד. וראה בהקדמה לספר אוצר מכתבים: מכתבים העוסקים בדברי תורה קובעים ברכה לעצמם, להופיע בספר נפרד בה"י, אלא שגם באגרות שלומים נהג רבינו כמנהג אביו הגדול **כ"ק מרן אדמו"ר האמרי אמת זי"ע** שכתב לפרש נוסח הבקשה 'והערב נא וכו' את דברי תורתך' שיש לערב בכל דבר ודבר את דברי התורה הק']

כשפותחים ספר אין להסיח דעת

אחרי המלחמה כשהיה **כ"ק אאו"ל [האמרי אמת זי"ע]** בארץ ישראל, והבין שהספר תורה שכתב אינו קיים עוד, עורר השאלה במי שכתב ספר תורה ונאבד או נשרף אם מחויב שנית במצות כתיבת ספר תורה [ע"י ראש גולת אריאל ח"א עמ' שצח], ואחר כך אמר שמובא להלכה בפוסקים שיוצאים ידי חובת כתיבת ספר תורה בקניית ספרים של תורה שבעל פה, וקנה ש"ס ורמב"ם וארבעה טורים חדשים. ויתכן שלפי הפוסקים הללו **כאשר יושבים בבית המדרש ובכל מקום תורה ופותרים ספר הרי זה כעין פתיחת ספר תורה, ונפתחים אז שערי רחמים כדאיתא בזה"ק על שעת הוצאת ספר תורה. ואיתא בגמרא (סוטה לט.) כיון שנפתח ספר תורה אסור לספר, וכמו כן כשלימוד תורה שבעל פה צריך להיות כל מעיינו בתורה, שילמוד בטורה ויהיה ראשו ולבו מכוונים רק לעסק התורה ולא יפנה כלל לדברים אחרים.**

(פני מנחם מקץ עמ' שמב)

בשעה שנמצאים בביהמ"ד

לשכוח מעוה"ז

איתא בגמרא (ב"ב קטט.) איסור גיורא הוה ליה תריסר אלפי זוזי בי רבא, רב מרי בריה הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה הואי ובי רב הוה, אמר רבא היכי ניקנינהו רב מרי להני זוזי וכו', מתקיף לה רב איקא בריה דרב אמאי ולודי איסור דהלן זוזי דרב מרי נינהו וליקנינהו באודייתא, אדהכי נפק אודייתא מבי איסור, איקפד רבא אמר קא מגמרי טענתא לאינשי ומפסדי ליי. ויש להבין מדוע הקפיד רבא על כך, ובפרט על כסף שמעיקרא לא היה פרטי שלו.

ויש לפרש, שהקפדתו של רבא בוודאי לא היתה על הפסד הכסף, אלא על עצם המקרה שהרעיון התגלה לרב מרי, אלא דלכאורה כיצד ידעו בבית איסור גיורא את הנעשה בבית מדרשו של רבא ברגע כמימרא, כדמשמע בגמרא דאדהכי והכי נפק אודייתא מבית איסור, אלא משום שאחד מבני הישיבה יצא מבית המדרש, וסיפר כי בבית המדרש פנימה יושבים ודנים איך אתה יכול להקנות, מי שהלך ומיהר לספר הרי

גיעת התורה

שעשעי התורה מחלישים תאוות זרות

כמה גדולי תורה דחקו בי למה איני מדפיס חידושי, וכמה פעמים התבטאתי שבה"י עוד אעשה זאת ויש כאן חשש קבלה, אבל מאידך הלא בשעת המפוזרין כנס ובפרט כשיש חשש יוהרא (ואולי בדורנו כשכל כך הרבה ספרים מדפיסין שוב אין חשש כמאמר חז"ל [ברכות יז: פסחים נה.] כיון דכו"ע קרו והוא נמי כו' ליכא יוהרא). וכעת כשלקטו תלמידי דברים קצרים ובוזה ליכא חשש יוהרא כלל, כי הדברים נאמרו לחדד התלמידים, שמחתי על המוצא הזה, כי קיימתי בזה אולי מה שקבלתי, ובפרט כי לתלמידים כו"ע מודו (גם לבבלי אליבא דפירוש רש"י כמו שכתב המהרש"א) אם ראית דור שהתורה חביבה עליו פזר. וכמו שא"י בגמ' שם יש מפזר ונוסף עוד, תן לחכם ויחכם עוד כתיב [משלי ט, ח], ועל ידי זה ירבה העסק בתורה הקדושה והיה זה שכרי.

ולפי מה שכתב הרד"ק בתהלים (קט, ע) על הפסוק טפש וגו' אני תורתך שעשעתי, **נראה לי לפרש שעל ידי העסק בשעשעי התורה מפקח עיני השכל ומחליש התאוות** (וכן להיפך כמו שכתב הרד"ק), וכמו שכתב הרמב"ם (סוף פרק כ"ב מאיסורי ביאה).

(הקדמת רבינו הפני מנחם זי"ע לספרו תורתך שעשועי)

בלימוד גפ"ת בעיון נשחק היצר הרע

מרגלא בפומיה של כ"ק אאז"ל הרבי הפני מנחם זי"ע, היצר הרע מתלווה אל האדם אף לבית המדרש, וכמאמרם ז"ל (קידושין ל:): 'אם פגע בך מנוול זה משכחו לבית המדרש', הרי שכשאדם נכנס לבית המדרש גם היצר הרע בא עמו, ואמר בשם חסידי קאצק שהיצר הרע מיסב יחד בשיחת סיפורי חסידים ובסעודות מרעים, ואף בלימוד חומש רש"י או פרק משניות היצה"ר משותף, **ורק בלימוד גמרא עם תוספות בעיון הרי הוא נשחק ומתבטל לגמרי**, וכמו שאמרו חז"ל (אבות פ"ב מ"ב) 'יגיעת שניהם משכחת עון'.
(עבד"י ח"ב עמ' תלה, ראה אוצר דרשות ח"א עמ' עז ועמ' פד ועוד)

מקנא ביגעים בתורה

מעשה בנער בעל כשרונות חלשים, ששפך לפני **רבינו הפני מנחם זי"ע** מרירות לבו על לימודו שקשה עליו כרבוז, עמל ומתייגע ועדיין אינו מבין, והדברים נותרים בעינים סתומים וחתומים. נאנח רבינו והשתתף בצערו, ואז פתח ודיבר אליו מקירות לבו: **'מקנא אני בך שהנך זוכה למעלה הגדולה והעצומה של היגיעה בתורה**, אנכי אינני זוכה לכך, הש"י חנני בכשרונות שאינם נותנים לי את הזכות להתייגע'.

(הפני מנחם ח"ג עמ' קפח)

היצה"ר נלחם בעיקר לבטל תורה

בה"י, יום ב' לסדר "זאת התורה" [מצורע] ה' ניסן תשמ"ט לפ"ק, פעה"ק ירושלים תובב"א ראיתי הקונטרס בענין חשיבות תלמוד גמרא (בבלי וגם ירושלמי), והמפורסם אין צריך ראייה, וכולי עלמא ידעי **שהעיקר הוא עסק בגמרא**, וזה מועיל לתורה, ליראת שמים, למדות טובות ומזכך האדם, וזהו פתח למדרגות וכו' וכו', אבל בכל זאת אמרו חז"ל (מכות כג.) "אין מזרזין אלא למזורזין", ובפרט בדבר הצריך יגיעה, אמנם רק בתחילה, כי כל ההתחלות קשות ומכאן ואילך יערב לכם (רש"י שמות יט, ה מהח"ל). וביותר צריך זיוזו ללימוד הגמרא, כי הוא מבטל היצר הרע, כידוע מספרי קודש שהיגיעה בגמרא מבטל סטרא אחרא, ולפיכך מוסר נפשו להפריע לזה, וגלחם היצר הרע בזה ביותר, ועיין בקדושין (ל:): וב"ב (טו.) "בראתי יצר הרע בראתי תורה תבלין", ובמשנה (אבות פ"ב מ"ב) **שיגיעת שניהם משכחת עון**.

בברכת י"ט של פסח כשר ושמח

פ. מ. אלטר

(הסכמת רבינו הפני מנחם זי"ע לספר מרבה תורה - אוצר מכתבים ח"א מכתב ג)

עיון והסברה היא העיקר

בדרשה שאמר **רבינו הפני מנחם זי"ע** למחנכים, והתפרסם בירחון גיב המורה ניסן תשל"ו בשם ברכת הלימוד החי, נכתב 'לעולם לא תימצא ברכה' על מי שאינו לומד בעיון.

וכתב רבינו זי"ע:

בה"י, [ה' מצורע] ה' ניסן תשל"ו לפי בקשתו הנני ממזהר להשיב בהקדם האפשרי. בדרך כלל מאוד נראית לי הכתבה, לא הגהתי בה אלא במקום אחד מחקתי 'לעולם לא תימצא ברכה', כי מצאתי שהביטוי הוא חריף מדאי, ובפרט על דבר שיש שיטה בחז"ל, לעולם יגמור אדם ואח"כ יסבור [שבת גז.], לעולם יגמור אע"ג דלא ידע מאי קאמר [צ"ז יט.], הגם שהמפרשים פירשוהו על מבוגרים שרוצים לגמור כל התלמוד, **וכמעט כל הפוסקים כתבו שהעיון והסברה עיקר, וכדמשמע מכמה וכמה מאמרי חז"ל**. בכל אופן, מצאתי לנכון לשנות את חריפות הביטוי.

בד"ש, בתודה, ובברכת י"ט של פסח כשר ושמח

מוקירו ומכבדו

פ. מ. אלטר

[אוצר מכתבים ח"א מכתב ה. ועי' שו"ע הרב הלי ת"ת פ"א סעיף א: ואחר כך כל ימיו של אדם כו' בפלפול התלמוד בקושיות ופירוקים לירד לעמקי הטעמים כו', ושם בפ"ב סעיף א: ויפנה כל ימיו לעיון התלמוד לסבור סברות כו'. ועי' בפרי מגדים סי' מז מז"ז סק"י: הא דמברכים לעסוק בדברי תורה כו' כי עיקר היא שאנו למדין תורה שבע"פ ומחדשין חידושי אורייתא ועמלים בתורה]

זה להיפך 'הריני שונה שתי הלכות היום', הוא מחזיק את ההלכה ואינו רוצה להיפרד ממנה, וכמו שאמר אחד הגדולים שאם לא היתה מצוה של ידיעת התורה היה חוזר על משנה אחת כל ימיו, לאהוב את זה ולחוש את הרכוש שיש לאדם בכך שיש לו משנה, למשש בה, להרגיש את הטעם שלה, לחשוב עליה, ולהפוך בה. וממילא אין עושה חשבונות איך יוכל להגיע לראש ההר.

(ר"ח שבט תשנ"ח בישיבת חצור)

ומלבד הפקחות שמחלק את הלימוד הגדול לחלקים קטנים, ועי"ז נעשה הדבר קל יותר, טמון בזה עוד, שהרי **להתחיל כל אחד יכול**, כי בהתחלה עדיין אין שום מניעה בעדו מל' פרקים של נזיקין וכלים, אמנם הטיפש מיד מרפה ידיו מלהתחיל בגלל חששות של עתיד רחוק, אבל **המבט של פיקח הוא שכעת עושה מה שיכול ומתחיל, ואינו שם על לבו הקשיים העלולים לבוא אח"כ**. ואחרי שכבר מתחילים, מקבלים הטעם והמתיקות בתורה הק', וזה מסייע שיוכל ללמוד גם כשיגיע לנזיקין וכלים. וגם סייעתא דשמיא בזכות שהתחיל, מסייע לו הבורא ית"ש שיוכל לגבור על הקשיים וללמוד כל יום שני הלכות.

(מתוך ס"ג פרשת ויחי תש"פ מאמר א)

בית שמשמיעין בו תורה

קודם הנהגתו, אמר **הרבי הפני מנחם זי"ע** לחתן אחר נישואיו, מבקש אני ממך שתקבל על עצמך קבלה, שבכל ערב בבואך לביתך, תקח גמרא מהש"ס הגדול שקיבלת מחותנך, והתיישב ללמוד עמוד גמרא. איני מבקש שתלמד בכל יום עמוד גמרא, אלא שבכל ערב כשתבוא לביתך דיקא, תלמד עמוד גמרא, והסכים החתן לכך.

בשנות הנהגתו באחד מימי חוה"מ, כשעבר אותו אברך עם ילדיו לומר 'א גוטען מועד', אמר לו הרבי זי"ע: אם תוכל להכנס שוב לאחר התור. כשנכנס שאלו הרבי זי"ע לשמות ג' ילדיו, ושאלו, איך הגדול, נמשך הוא לתורה ויר"ש ורווה אני ממנו נחת - השיב האברך. שוב המשיך ושאלו על ב' ילדיו השניים, והשיב האברך כי הם פחות טובים מהראשון, ויותר קשה לו בחינוכם.

אמר לו הרבי זי"ע: הראשון, נולד בתקופה, בה החזוקת עוד בקבלה שקיבלת ע"ע ולמדת בכל יום בערב עמוד גמרא בביתך, הלכת לישון תורה'דיג וכראוי, ע"כ גדל הוא באופן טוב. הב' השניים, כשנולדו, כבר פסקת ממנהגך זה, ולכן פחות טובים הם. אולם הלא עוד יהיו לך בה"י ילדים נוספים, קבל על עצמך מחדש להחזיק במנהג זה, ויהיו לך ילדים טובים.

(קופת בשמים)

גאונות של דורות עברו

גאוניותו של כ"ק אדמו"ר זצ"ל מן המפורסמות היא. כל מי שהיתה לו הזכות לבא עמו במשא ומתן של תורה עמד נפעם ומשתומם מול גאונות במיטבה. גאונות של דורות עברו. היקף וחדידה לעומק, פלפול והבנה, פקאות בלתי מוגבלת וישרות השכל, חברו אצלו יחדו, התמזגו זה בזה, ונתנו לדברי תורתו את ניחוחם המיוחד. חלק מחידושיו התפרסם במשך השנים בתוך ספרים וקבצים שונים, וזכינו גם לספר מיוחד, ספר "תורתך שעשועי", שגילק מתוך שיעורים שבועיים קצרים במקצועות שונים בתורה, שנאמרו לפי סדר פרשיות השבוע במשך שנים אחדות בישיבת "שפת אמת", בנוסף על השיעורים הקבועים, וכל דבריו הנם משמחי לב ומאירי עינים, ומשמשים כנכסי צאן ברזל בעולמה של תורה.

גאונות אינה ניתנת לחלוקה, היא מבצבצת ועולה בכל תחום. גאוניותו של אדמו"ר זצ"ל בלטה במאמרי הקדש שהשמיע בשולחנו הטהור. כל מי שמע מאמרם אלו, נוכח מיד שמשמיעם הוא גאון אדיר אשר כל רז לא אניס ליה. הוא זצ"ל היה חורז מן התורה אל הנביאים והכתובים, אל הש"ס הבבלי והירושלמי, תוספות ומדרשי התנאים, מדרשים על התורה, זוהר הקדוש וספרי קבלה, ספרי חסידות וספרי יראים. את הכל היה בולל ורוקח זה בזה, ובונה מהכל יחד בנין קיים של תורה.

החידושי הרי"מ זצ"ל אמר, כי עיקר הנקודה של הצדיק היא במקום נסתר, ולכל הצדיקים היה לבוש שנתלבשו בו, להיות כסות עינים שיסתכלו בזה, ולא תשלוט העין בנקודה הפנימית. ואמר שהיהודי הקדוש ז"ל לבושו היה הלמדנות שלו, כי הפלפולים שאמר בתורה כיסו את הפנימיות שלו. והוסיף החידושי הרי"מ ואמר, שדוד המלך בקש 'תערוך לפני שלחן נגד צוררי', היינו שהעשירות תהיה לו ללבוש וכסות, ואכן - סיים החידושי הרי"מ - זו היא עצה ישרה להתלבש בעשירות, שתהיה למכסה ומגן שלא יוכלו להסתכל בפנימיות האדם.

נדמה שהעשירות בתורה שבלטה אצל כ"ק אדמו"ר זצ"ל היתה לו למכסה. אצלו זצ"ל נתקיים 'תערוך לפני שלחן' בצורה מיוחדת ומחודשת. שפע המובאות ומראה המקומות, והבנין הנהדר שנבנה מהם בעת עריכת ה"שלחן", עשוי היה לשבות את העין השטחית, זה היה מעין מכסה ומבלוש שכיסה על העומק שבדבריו הקדושים, על הלפני ולפנים שבמאמרים, על הטמיר והנעלם שבהם. ולואי שנוכח שיקויים בנו 'גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך - מה דתחת לבושא דאורייתא' (וה"ק בהעלותך קנב).

(הגרצ"י אברמוביץ זצ"ל ס' הזכרון צבי תפארתו עמ' קכ)

מתורתו של רבינו הפני מנחם זי"ע, יצ"ל עד עתה: שש כרכים פני מנחם על התורה מועדים ומועדי שמחה, שולי הגליון על הש"ס בבלי ירושלמי רמב"ם ושו"ע - ו' כרכים, אוצר דרשות ומאמרים ד' כרכים, אוצר מכתבים ב' כרכים.

טוב ומטיב

הלך להרגיעו ישראל

כ"ק אאז"ל היה חד בדרא להשיב לשואליו דבר, בתשובות מחוכמות, ולבד ממה שדבר זה נבע מחכמתו, היה לו גם סיעתא דשמיא מיוחדת להשיב לכל אחד כפי מה שהיה צריך. וכן רואים בשלמה המלך ע"ה שביקש שיוכל לשפוט העם חוץ מפשטות שיוכל לסבול לשפוט כל העם היה בזה גם בקשה שיזכה לענות תשובות הנכונות לכל אחד לפי מצבו.

שמעתי מפ"ק, שהמליץ על הרבי הבית ישראל זי"ע את לשון הכתוב (ירמיה לא, א) 'עם שרידי חרב הלך להרגיעו ישראל', שהרבי ששמו ישראל נשלח מן השמים כדי להרגיע את בני ישראל ולשקמם אחר החורבן הנורא באירופה. והבנתי מדבריו, דאף שבדרך כלל חושבים שכוונת הבית ישראל היה לקנות לבם שיוכל לעשות גדרים וסייגים בעניני קדושה, מיהו האמת שהיה גם בזה עיקר, דמה שהלך 'להרגיעו ישראל' לא היה כאמצעי לבנות הדור בקדושה אלא מטרה בפני עצמה. **בפלך זו הלך גם כ"ק אאז"ל, שהיה מרעיף טללי נחמה על ראש בני ישראל עם קודש.**

(שב"ק כי תשא ט"ז אדר תשע"ה)

להטיב ולקלוע לרגשות וכאב הזולת

יש לי מכר, יהודי ת"ח ובר אוריין. בתו חלתה במפתיע, התגלה שיש לה ל"ע גידול בראש. הרופאים אמרו שתוך מספר ימים חייבים מיד לנתח, הגידול לוחץ על חלקים פנימיים בראש, ותפיסתם היתה שזה משהו לא טוב, אם רוצים להציל - אז מיד. הוא כמובן הסתובב כסהרורי, לא ידע להשית עצות כנפשו. הוא בא אלי ערב לפני הניתוח ואומר לי **הייתי היום אצל האדמו"ר מגור, הוא נתן לי מעט מנוחת הנפש.** אמנם, עדיין עומד אני לפני ניתוח, וכל ניתוח הוא קשה, וניתוח ראש בפרט, אבל אני יותר רגוע. נכנסתי לרבי ואמרתי לו הרופאים אומרים כך וכך והם חושבים שהם לא טועים, שהגידול הוא גידול קשה שהסכנה היא סכנת חיים, וצריך הרבה להתפלל.

השיב לי הרבי: הרופאים חושבים שהם לא טועים, ואני אומר שהם כן טועים, זה אכן גידול, אבל בעזרת ה' זה לא יהיה שום דבר, והחל להסביר לו פשוט מבחינה רפואית, מדוע הוא החליט וקבע שזה לא גידול ממאיר, מבחינה רפואית!

אחרי שהרבי גמר להסביר לו ולברך אותו, כשהוא נפנה לצאת, אמר לו הרבי בא הנה רגע אברך, אמרת שהיא כבר בת תשע עשרה, הרי **בודאי שהלב שלך חדר לא רק על מה שקורה, אלא גם על מה שיקרה,** היא כבר בשידוכים, אתה חושב ותוהה לעצמך מה יקרה, נניח שהכל יהיה בסדר, נניח שהניתוח יצליח והיא תצא מכלל סכנה, ובעזרת ה' תחיה, והכל יהיה בסדר. אבל זו בעיה, איך אני מסתדר עם כזה דבר, זו חבילה וזה משא שאיננו נגמר, מה עושים עם זה. והרבי ממשיך ואומר לי - **תדע לך שהנסיון שלנו הוא נסיון לרגע בלבד, אנחנו צריכים עכשיו לעשות את מה שבכווננו, להתפלל ולבקש על כעת!** ברגע הזה בנקודה הזו כאן להשקיע את כל הכוחות. אתה תבקש שהקב"ה יעזור שהניתוח יצליח שיהיה לך שורה שהכל יסתדר, ואתה יודע שהקב"ה מנהיג את העולם, אתה יודע שהוא משיג על העולם, ושום דבר לא נעשה מבלעדי רצונו, אז תהיה סמוך ובטוח שהכל יהיה בסדר, וכבר אמרו חכמים - ארבעים יום קודם יצירת הולד בת קול יוצאת ומכרזת בת פלוני לפלוני, אין לך מה לדאוג על כך.

זו היתה באמת הנקודה הפנימית, הרבי לא רק שמע את המילים שלי, **הוא גם הרגיש את נהמות הלב שלי, את רחשי הלב בפנים,** וגם זה קבלתי תשובה והתעוררות. אלו המילים שאמר לי מכרי.

למחרת בשעת הניתוח, הגעתי כחבר וידידי לבית החולים הדסה וישבתי יחד איתו, ועוד פעם הוא חזר לי על הדברים, ואומר לי זה נותן לי נוחם, נתן לי עידוד, אני יושב כאן, חשבתי שלא אחזיק מעמד בשעה כזאת, כשנתי שם בפנים תלויה בין חיים ומוות, ואני, איך אני יכול לשבת בשקט, איך אני יכול לנשום ברגיעה, להרגיש שאני חי, ששם יש שאלה כל כך קשה. והוא ממשיך ואומר: הרבי גרם לי לחשוב ולהרגיש שהחיים ממשיכים הלאה, גם אצלי וגם אצלה.

הוא עוד לא מסיים את דבריו, והרופא יוצא מהחדר הניתוח, הוא גמר את הטיפול העיקרי, והוא יצא החוצה. ישבנו שם בבית הכנסת מול הכניסה לחדרי הניתוח, והרופא ניגש אליו ואומר לו: אתה לא יודע באיזה

רכב ישראל ופרשו

בשעה זו חולפת מול עיני מראהו של כ"ק אאז"ל בפורים האחרון בעת שינר אלקים טרם יכבה, הדבר לא ניתן לתיאור למי שלא שהה בירושלים ובארץ ישראל, בעת ש'מחוץ תשכל חרב ומחדרים אימה', הלבבות היו מלאים יראה ופחד, בכל מקום שהתהלכו נשקפה סכנת חיים, ובעת שהתכנסו בביהמ"ד לקריאת המגילה והכל ראו איך שהרבי זצ"ל מגביה ידיו בברכה שלאחריה 'הקל הנפרע לעמו ישראל מכל צריהם הקל המושיע', הוקלו תחושות הלב, ידעו הכל שיש מי שעומד ומעתיר בעדנו, אך לא ידענו מה המחיר שנצטרך לשלם עבור זה.

בשעה זו עומד מול עינינו מאור פניו של **כ"ק אאז"ל, עם חיכוך המרגיע, ושהסיר את מועקת הלבבות,** כמדומני שכל אחד שנסע נסיעה לארה"ק, כבר בעת 'השלום נעמען' אל מול החיוך הרחב חש בליבו שרק בעבור זה היתה נסיעתו כדאית, והיום כמה זקוקים אנו למאור פניו כדי להתחזק, שהרי 'רחק מעמנו' 'מנחם' משיב נפשי.

בשעה זו עומד לנגד עינינו מראהו של **כ"ק אאז"ל בעת אמירת השמוסעין,** שהיה בבחינת **'זיקוקין דנורא דנפיק מפומיה'**, שזכינו לשמוע מפיו בכל מקצועות התורה, בכל חלקי הפרד"ס, וקיונו שנוכל תמיד לשאוב מהמעין הנובע, אולם לא שערנו שיהי' בבחינת 'בני מערבא שמסיימים ספר תורה פעם בשלש שנים', ושהסיום של הס"ת הזה יהיה כ"כ במהרה, לא עלתה בלבנו.

עומד לנגד עינינו הפני מנחם' עם לבו הטוב, **עם מסירתו לכל אחד ואחד מהפרט,** זה לא יאומן שיכל לצלצל ילד בן שש שנים שאביו השאירו לבדו בלילה בבית ונבהל וצלצל לכ"ק אאז"ל, עזב הרבי את כל עיסוקיו, ודקות ארוכות עמד להרגיע את הילד בן השש, לעודדו ולדבר על לבו הרך, **כ"ק אאז"ל היה רועה נאמן שמסר עצמו עבור כל אחד.**

מנהיג נקרא 'רכב ישראל ופרשיו', רכב - זה מי שנושא אחרים עליו, ופרשיו - הוא הנמצא למעלה ורואה ומשקיף למרחוק, המנהיג צריך שיהיו לו שני הכוחות הללו, צריך שיהיה היכולת בידו לסבול כל אחד, 'נושא וסובל', וגם צריך להיות 'פרשיו' שיראה למרחוק, את שני הכוחות האלו ראינו אצל כ"ק אאז"ל.

(אייר תשנ"ו דינר לשיבת יגדיל תורה בארה"ב)

אין שיעור לקדושה

שמעתי מהרבי מגור הפני מנחם זי"ע לפני כשלשים שנה [בערך בשנת תשכ"ו] שכמה שבועות לפני פטירת **האמרי אמת זי"ע,** ראה שהאמרי אמת יושב על כסא, והבית ישראל ישב לידו על הרצפה, בכדי להטות אוזן ולשמוע לדיבור הקדוש שיוצא מהרבי הזקן, והרבי הפני מנחם זי"ע נרתע לאחוריו, אבל אביו קרא לו, ואע"פ שהוא לא שמע הרבה מה שאביו אמר שכבר דיבר אז חלוש מאוד, אמנם זה כן שמע, שאביו הקדוש אמר **'יש רבבות מדרגות של קדושה, ומי שהוא שואף לזה יכול לעלות ולעלות'.**

(נר תמיד (לר"י שוורגווייט)
פ"ר קדושים עמ' מג)

מכתב התעוררות שפרסם רבינו הפני מנחם ז"ע סמוך להסתלקותו לרגל המצב הבטחוני הקשה בארץ

בה"י, יום א' לסדר "רחום וחנון ארך אפים ורב חסד נוצר חסד לאלפים"
י"ב אדר תשנ"ו

עם ה' חזקו ונתחזקה!

עת צרה היא ליעקב, אשר יגורנו והזהרנו בא, נעזוב את כל החשבונות וההתחשבונו ביינו. אמרו חז"ל (ב"ק ס.ו.) כיון שניתן רשות למשחית אינו מבחין בין צדיקים לרשעים כו', "כל ישראל ערביין זה לזה", נעקור את שנת ישראל אשר בתוכנו, נרבה במידת חסד וטוב, נתחזק בתורה, דרכי נועם ויר"ש, נקיים הפסוק [דברים כג, יט-טו] כי תצא מחנה על אויבך ונשמרת מכל דבר רע פן יראה בך ערות דבר ושב מאחריך, ונקרא כולנו לצור ישראל ב"ה הנפרע לנו מצרינו האל המושע.

אלה הצמים מחר ובין אלה שאינם צמים, נקרא כולנו בכל מקום שהוא בתפילה בזמן קהילה לכל"י י"ג אדר, ומידותיו של הקב"ה הכתובים בפרשה זו רחום וחנון ארך אפים ורב חסד וגו' יושענו, ככתוב הטיבה ה' לטובים ולישרים בלבבותם.

ואנחנו בטוחים שיקויים בנו "כי לא יטוש ה' עמו ונחלתו לא יעזוב" ויושיענו.

פינחס מנחם אלטר

ואלו דברי רבינו שליט"א:

כ"ק אאז"ל כתב במכתבו האחרון **'נעזוב את כל החשבונו וההתחשבונו ביינו'**, חשבונו קורה לפעמים אשר האדם נכשל בהם, אבל שעוד יהיה התחשבונו, להחזיק חשבון רחוק מהעבר ועל העתיד? זה הנתבע מאתנו, נעזוב נא את כל החשבונו וההתחשבונו ביינו, ונלך בדרכים טובים וישרים, וביסודות הקדושה שהנהיג.

(עצרת התעוררות ב' אייר תשנ"ו)

ועוד אמר רבינו שליט"א:

מובא בירושלמי (מגילה ו.) בשם מגילת תענית, בט"ז באדר דלא למספד, יום ט"ז באדר הינו יום שמחה שאין לערוך בו הספדים, דבי שרון למיבנא חומת ירושלים, בט"ז באדר החלו בבניית החומה של ירושלים, ולכן נקבע ליום שמחה לדורות.

חומה משמעותה גם אחדות, הגמרא דורשת (יומא ט:) 'אם חומה היא נבנה עליה טירת כסף, אם עליתם כולכם כחומה, אם תשרור האחדות ביניכם ולא פסיק פסיק יהיה לכך קיום, נבנה עליה טירת כסף', **כמה שמענו מכ"ק אאז"ל בענין העין הטובה, כמה שמענו ממנו בגנות לשון הרע, וכפי שכתב בצוואתו 'נעזוב את כל החשבונו וההתחשבונו ביינו'**, חשבון - מילא, לאדם יש חשבון עם זולתו, אבל התחשבונו היינו שחבירו לא עשה לו מאומה, אלא רק נדמה לו, והוא מדבר עליו ומשמיצו, את כל הדברים הללו צריכים אנו לעזוב.

(ט"ז אדר א' תשנ"ו בביהמ"ד)

לקיים רצון צדיק באהבת רעים

סיפר **כ"ק אאז"ל** שלפני הרבה שנים היה תקופה שהיו הרבה צרות, ובחלומי ראה את **דודו הרה"ק ר"מ מפאביאניץ הי"ד זצ"ל** ושאלו על ריבוי הצרות שלא היה כ"כ בעבר, ואמר לו שבעבר כשהיה למישהו מקרה היו כולם משתתפים ומצטערים בצערו, ובוה נפטר מצער ועגמ"נ, אבל היום כל אחד חי לעצמו וחושב רק על עצמו, וח"ו אי אפשר לפטור את כולם ע"י צרת האחד.

ועוד יותר מזה, שאם נשכיל להתעורר לחיות באחדות אמיתית ע"י נוכל לבטל גזירות מעל בני ישראל, הדנה כתיב (תהלים ט.) 'משפטי ה' אמת צדקו יחדיו', ואיתא **מהרה"ק הריב"ר' בונם ז"ע** שמלך בשר ודם כשמעניש אדם אינו מתחשב עם בני משפחתו ושאר ידידיו שגם הם נפגעים מכך, אבל מלך מלכי המלכים הקב"ה צדיק וישר הוא, עליו אמר דוד המע"ה משפטי ה' אמת צדקו יחדיו, וכאשר משמים נותנים ח"ו עגמת נפש בוודאי שלכל אחד ואחד שהצער נוגע אליו הוא במידה ומשפט, מדוד ושקול, שאל"כ לא היה נגרם לו עגמ"נ וצער שהרי משפטי ה' אמת צדקו יחדיו, ולא יתכן שכתוצאה מדין שמים יפגע אחד שאינו מגיע לו. ואם כן, אילו היה כל אחד מצטער עד עומק לבבו בצער זולתו, והיתה עין טובה אמיתית בין אחד לחבירו, אהבת ישראל אמיתית, לא היו גזירות הגזירה משמים, שלא לצער הרבים.

עלינו להתעורר ללכת בדרכיו ולקיים רצון צדיק מה שתבע מאתנו, לא לחפש להציק לשני ח"ו, אלא לעבוד ולעמול היטב על מידה זו של אהבת ישראל, להרגיש ולהשתתף בצרת השני, כי זה רצון הבורא ית"ש 'עמו אנכי בצרה'. הרי כל אחד יודע כמה צרות ועגמ"נ יש בין אחב"י, אשר ידעון איש נגעי לבבו, בעניני שידוכים, רפואה, בנים, פרנסה, ע"כ **עלינו להתאחד באחדות שזה מה שתבע כ"ק אאז"ל מיומו הראשון עד האחרון, והאחדות גופא מסייעת להתמודד עם כל הקשיים והמועקות, כי כשחיים באחדות הצרה מתחלקת בין הרבה, האחדות מאירה ומקילה להתמודד עם הקשיים.**

יעזור השי"ת שזכותו של **כ"ק אאז"ל** שמסר נפשו כל ימיו על צרתן של ישראל עד פטירתו ממש, והיה אוהבן של ישראל, תגן עלינו להוושע בכל מילי דמיטב ברוחניות ובגשמיות.

(ט"ז אדר א' תשס"ה - עבד"ד ח"א עמי' שפט-שצ)

תשובה בסילוקן של צדיקים

מכתב תנחומים שכתב **כ"ק אדמו"ר מסקולען זי"ע**:

בעזה"י אדון כל

יום ב' ויק"פ כ' אדר תשנ"ו, ברוקלין יצ"ו

יראו בנחמה בעיר ה' שמה מעלת כבוד הרבנים הגאונים בני האי צדיקא חסידא ופרישא כ"ק הגה"צ אדמו"ר מגור זצ"ל, - ה' עליהם יחי.

אוי לנו כי חטאנו בהלקח מאתנו ארון אלקים, וגדול מאד הצער והכאב על האבל הגדול של כל בית ישראל בהסתלקותו הפתאומית בשעה קשה כזו, של א' המיוחד מקרבניטי ומנהיגי הדור, מר אביכם הגאון הצדיק זצ"ל, שבגדלותו בתורה ואהבת ישראל שבקרבנו עמד כעמוד אש להאיר לפני עדת ישראל, ובפרט לפני עדת קדשו, חסידיו גור.

מיתתן של צדיקים מכפרת, וכדבריו של צדיק זה זצ"ל אלי, בעת ישבו באבלו בפטירת אחיו הגה"צ בעל לב שמחה זצ"ל,

לחקור אם צריכים לכפרה זו גם תשובה, הנה עתה הסתלקותו בעת צרה ליעקב, בוודאי יעורר את לב עם ישראל לתשובה שלימה, וכדבריו הנלהבים במכתבו האחרון שכתב בתענית אסתר העצ"ט, להתחזק באהבת ישראל ובלימוד תורה"ק, וחזיון גדרי הקדושה והטהרה, וצדיק זה בהעלותו לשמי מרום בוודאי לקח אתו עמו באמתחתו את סבלת עם ישראל אשר נשא בכאב בלבו הטהור, ויעורר שם רחמים ביחד עם אחיו ואבותיו הקדושים ועם כל הצדיקים לפני כסא הכבוד שיחיש ה' את גאולתנו ופדות נפשנו, ומתוך רחמים רבים נזכה לביאת משיח צדקנו בב"א.

המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים ולא תוסיפו לדאבה עוד, ונזכה כולנו יחד לראות בקרוב בנחמת ציון וירושלים בבנין בית מקדשנו ותפארתנו בב"א.

בברכת התורה הנצחית

***

כ"ק אדמו"ר מסקולען זי"ע היה לו קשר מופלא עם רבינו הפני מנחם זי"ע, והיה מורגש גודל הידידות והקורבה, עוד בהיות רבינו זי"ע ראש ישיבה ביקר אצלו כמה פעמים, וביום השני לנהגת העדה של רבינו זי"ע בא עם עם קויטל לרבינו. ואחרי כחצי שנה מהסתלקות רבינו זי"ע כשהיה בארצה"ק, אחרי חצות ליל עלה לציון רבינו זי"ע בהשטחות ממש על קברו.

התעוררות לאחדות התמדה בתורה והתנהגות בקדושה וטהרה

ובכר מצוה של נכדו שהתקיים ביום פטירת רבינו זי"ע, **כ"ק אדמו"ר מסקולען זי"ע** השמיע מילי דהספידא:

אעלה את ירושלים על ראש שמחתי, גם לעת כזאת כאשר אנו מסובין בשמחה של מצוה השקט לא אוכל מלעורר רחמים על המצב הקשה שאחב"י נמצאים בה בארצנו הקדושה בכלל, ובפרט בירושלים, הלא המה, האבירות הקשות מהנפשות שנהרגו באופן גורא בשתי שבועות האחרונות, וביותר קשה, כאשר כל אלו באו עלינו בעידנא דחדוותא לפני יום הפורים, ובחודש אדר שמרבין בו בשמחה, והאחרון הכביד **המכה הכבד והמהלומה הקשה שהנחיתו על ראשינו, בהבשורה המרה שנשמעה היום בסילוקן של האי גברא רבא ראשון ומנהיגן של אלפי חסידים אדמו"ר מגור זצ"ל, שהיה מפורסם בתורתו וצדקתו ובמעשיו הכבירים למען הכלל**, ועתה אהה, בפתע פתאום נלקח מאתנו [אזא קלאפ אזא זעץ אין קאפ], כאשר עוד אתמול בפורים דמוקפין הסיב אצל שלחנו לכבוד היום ועוד השמיע מתורתו לרבים, ובבוקר ואיננו כי לקח אותו אלקים, וכפי הנשמע ניכר שהוא ז"ל הכין את עצמו לזה, וכאשר נראה ממכתבו שפירסם בתענית אסתר העבר, בעוררו על המצב הנורא שאנו נמצאים בו, ושם במכתבו מעורר את בני ישראל לתשובה ולתיקון המעשים, ובפרט בעניני אחדות וריעות והתמדת התורה והתנהגות בטהרה וקדושה, וכתוב שם שהגענו למצב של פורעניות שאין מבחינים בין צדיקים לרשעים.

וכבר נודע בין החיים כמה כאב צדיק זה את כאבן של ישראל, והמצב הנורא נגעה מאד בלבו הטהור, ועתה כאשר עלה למרום בוודאי לקח אתו עמו באמתחתו את צרות ישראל, ובהגיעו אל אבותיו הקדושים בוודאי מרעיש עולמות שיעוררו רחמי שמים על אחב"י, די והותר קרבנות סבלנו, הלא כל לבב ימס וידוה על היתומים והיתומות והאלמנות הרבות רח"ל שנתוספו רק בהב' שבועות האחרונות, וה' ירחם עלינו שזאת יהיה הקרבן האחרון, ועליה השלם כל הקרבנות כולם, כידוע מאמר חז"ל דע"כ נסמכה מיתת מרים לפרשת פרה אדומה כי מה פרה אדומה מכפרת כך מיתת צדיקים מכפרת, כן מיתת צדיק זה שהיה מהמיוחדים שנשארו לנו מהדור הקודם, והצדיק שקול כנגד כולם, בוודאי על הכלל כולו יצא לכפר עבור כל הכלל ישראל.

רשימה לזכרון של יסודות באמונה ובטחון ועבודת ה'

שכתב רבינו הפני מנחם זי"ע

מאות פעמים בשערי חומשים סידורים ושאר ספרים שבביתו

להשתדל בה"י לזכור, רובם מספר ארחות צדיקים (שער הזכירה ושער השמחה), וכ"א בחובות הלבבות (פ"ג משער הבטחון).

א. השי"ת מרחם עלי, יותר מכל מרחם, ושומרי גם כשאני שומר א"ע.

ב. כל הטובות ממשהו - הכל מהשי"ת, והכל שלוחיו.

ג. כל הטובות הן חסדי השי"ת, ולא מפני שאנו ראויים.

ד. אי אפשר להוסיף או לגרוע מגזירת השי"ת, אם לא ע"י תפילה להשי"ת [לפעמים הוסיף רבינו: ושינוי מעשה בתשובה].

ה. השי"ת יודע אם בטחוננו שלם בהשי"ת, ואי אפשר להעלים ממנו.

ו. לגמור בלב לקיים תדיר בה"י מאמר חז"ל: "עשה רצונו כרצונך" וכו'.

ז. להודות ולהלל להשי"ת, שלא עשני גוי.

טללי תחיה

בס"ד

מה ששפכת כאב לבך שאינך מוצא טעם וחיות בהיותך נמצא במקום בסיבות מכריחות. ידוע לך וודאי הווארט על חייב אדם ללמד בנו להשיטו במים, כי יש כמה אופני שְׁחִיָה במים, והצד השווה: שהראש יהא תמיד מעל המים, וזה צריך ללמוד, נשיאות ראש מעל ים הסוער ושטף מים רבים של עוה". ובאמת אפשר להמשיך כל שהותנו בעולם ליבית ספר לשְׁחִיָה, והרי מה משנה ללומד באיזה בריכה הוא לומד [=באיזה מקום הציבו הקב"ה המנהג עולמו] ואיזה צבע המים ששוחה בהם [=מהו סוג נסיונות שצריך לעבור לגלות אור נשמתו המיוחדת], יכול לסמוך שבוודאי מלמדים אותו **כפי צרכו**, ועשיית רצון הבוית"ש מה לי הכא מה לי התם [למי שאנוס באמת, ולא למי שנסיונו בזה עצמו].

ידידך המאחז לך שיחזק השי"ת רוחך, ונהרות לא ישתפך אוהבך בלוג"פ שאול

משיב דברים נכוחים

בענין מחיית עמלק במעשה בפורים מכתב רבינו שליט"א

בס"ד

למערכת בנאו"ד, שלומכן יסגא.

בגליון תרומה - זכור (מ"ה), במדור 'להבין שמועות', תמהתם ע"ד השפ"א שלהלחם במעשה עם הסט"א - רק בפורים זמנו.

וגראה הכוונה ע"ד הסוגיא קדושין פ"א: בפלמו ויצה"ר, דאין לקללו **שימחה**, אלא לבקש בתפלה **שינצל** ממנו [וקרוב הדבר לומר, שפורים - כפורים כדאי בתקוננו], ואין השטן שולט ביוהכ"פ, ע"כ דווקא **במעלי דיוכ"פ** גילה לו היצה"ר ענין זה, שאז באמת ריעא כוחו וזמן מחייתו].

שאול

[א"ה: להלן כמה מכתבים בדברי השפת אמת, אם כי עיקר הלהבין שמועות היא להבין כוונת השפת אמת שכתב דבגלות א"א במעשה, ההתייחסות לפעול מעשה במחית עמלק, ולא רק מה המעשה שאנו עושים, וד"ל].

***

י"ל שכוונתו לדברי רש"י (אסתר ט, כח) 'נזכרים בקריאת המגילה ונעשים ע"י משה ושמוחה ומנות ומתנות', וכלומר דמצוות היום הם מחיית עמלק שבמעשה בזמן הגלות, - אולי הוציא כן השפ"א, דכשם שנזכרים דהיינו קריאת המגילה הוא המלחמה בעמלק בפה, כדמוכח במגילה (יח) דע"ז מתקיים זכור בפה (ועי' רש"י שם טו. ד"ה ומפסיקין), וידועים דברי הראב"ן (בפירושו לתוי"ט) דמצות זכור בפה הוא ע"י לימוד ה' מגילה, כן ונעשים דהיינו מצות היום, וה"ה ודאי שאר מנהגי ישראל במעשה כגון הכאת המן וכדומה, הם המלחמה במעשה, ועוד משמע כן מהא דקריאת זכור קודם פורים משום דבעינן להקדים זכירה לעשיה, ומדנאמרה בהם סדר משמע דשניהם חותרים למטרה אחת לעשות מלחמה בעמלק ולמחות את שמו, זה בפה וזה במעשה, וד"ל.

ש. י. י. ירושלים עיה"ק תר"ב

***

על מה ששאלתם המדור להבין שמועות ע"ד השפת אמת, אפשר לומר דבאמת אי אפשר להינצל בכל יום מעמלק, וכמו שאמר **הפני מנחם זי"ע** בהספד **המשגיח הגה"ח רבי גד'ל אייזנר זצ"ל**, חסידים אמרו שהיצה"ר נמצא כשלומדים פרשה חומש עם רש"י, כשלומדים משניות, כשמספרים מעשה צדיקים, כשיושבים חסידישע סעודה, רק בדרך גמרא עם תוספות אינו יכול, זה משכחו לבית המדרש ששם אפשר להורגו ודאי בסייעתא דשמיא. וכאן נשאלת שאלה אם אכן היצר הולך ביחד לבית המדרש שומע ביחד מעשיות של חסידים יאמר האומר אם כן לא אלך לבית המדרש, דבר זה אינו נכון, כשהייתי ילד בן אחד עשרה, מכין שהייתי בן לאבי הרבי זי"ע, תמיד הייתי עמו ביחד, כמעט לא זזה דינו, ולא הייתה לי הזדמנות לנסוע נסיעה, עד שאבי האמרי אמת זי"ע נסע פעם לאוטווצק, ונסעתי לשבת לאוטווצק, כשהגעתי לאוטווצק ראיתי אחד מאנ"ש שהגיע לשם עם ילד, שגם הוא וגם אני היינו בנסיעה הראשונה, שמעתי שאומר לילד תדע כשנוסעים נסיעה לרבי הבעל דבר הולך ביחד, ושאל הילד וכי גם בקוויטל מגיע הבעל דבר, אמר לו כן הבעל דבר גם כותב קוויטל, הייתי אז ילד, והיה תמוה בעיני שיחה זו, אחרי זמן כשהייתי אחרי הבר מצוה סיפרתי לאחי **הבית ישראל זי"ע** ששמעתי כן ושאלתי האם זה נכון, ענה לי הוא אמר די טוב, כשתגלגל תבין, הפירוש הוא הבעל דבר פיקח הוא כותב

תמיהות רבותינו

כשלא קרא המגילה בערש"ק בי"ד אם קורא בשבת

איתא בגמרא (מגילה ד'): 'מגילה בשבת לא קרינן, מאי טעמא אמר רבה הכל חייבין בקריאת מגילה ואין הכל בקיאין במקרא מגילה, גזירה שמא יטלנה בידו ויילך אצל בקי ללמוד ועיבירה ארבע אמות ברשות הרבים, והיינו טעמא דשופר והיינו טעמא דלולב, רב יוסף אמר מפני שענינן של עניים נשואות במקרא מגילה'.

[ולולי דברי התוס' הי' נלע"ד דרב יוסף פליג אטעמא דרבה, ונפק"מ דלרבה אם לא קרא אמש, אינו קורא בשבת, מטעם שמא יעבידנו, אף דאפשר דגם לרבה אם לא קרא בערב שבת יכול לקרות בשבת, דעל חוב יחיד לא שייך גזירה [כיון שאין הכל טרודים וכמ"ש הר"ן ב"ר"ה (ריש פ"ד) דמה"ט לא גזיר במילה שמא יעבידנו ע"ש], מ"מ נראה דהכא לא דמי לשופר ולולב דבשבת בטלו חכמים המצוה לגמרי, אבל במגילה שהקדימו זמן קריאתה לא נפטר מכל המצוה, וכמ"ש הפוסקים דמי שלא קרא בי"ד קורא בט"ו, י"ל דה"ה בשבת, כיון דהתקנה לא הי' אלא שלא לקרות בשבת ולא לפטרו לגמרי. אכן מסתימת לשון הפוסקים משמע, דאף מי שעבר ולא קרא בערב שבת, אסור לקרות בשבת. אבל לטעמיה דרב יוסף נראה דאם לא קרא בערב שבת יכול לקרותה בשבת, וג"כ מחוב לקרות. וממילא י"ל, דאע"ג דרב יוסף נמי ס"ל טעמא דרבה בשופר ולולב, מ"מ במגילה כיון דמטעמא דרב יוסף ג"כ הזמן בערב שבת, ממילא לא הוצרכו להוסיף איסור מטעמא דשבת, וי"ל דה"ה בשבת, ודאי **לא קרא שפיר קורא בשבת. ולפ"ז צ"ע נמי לדינא**, כיון דתניא כוותיה דרב יוסף, י"ל דהלכה כמותו, בשגם דלרבה נמי אין הדין ברור שאינו קורא בשבת ככה"ג, **ותמהני על הפוסקים שלא דיברו מזה**, ועי' במג"א (סי' תרצ"ב סק"ו). (שפת אמת מגילה ד: ד"ה ולולי)

הלל בימי מרדכי ואסתר

איתא בגמרא (מגילה יד.) **אין אומרים הלל בפורים**, משום דאין אומרים הלל על נס שבחוצה לארץ, או משום דקרייתא זו היללא, או משום דהללו עבדי ה' ולא עבדי אשורוש, אחתי עבדי אשורוש אנן.

וקשה דאיתא בגמרא (פסחים קז.) **'הלל זה מי אמרו וכו'**, רבי יוסי הגלילי אומר **מרדכי ואסתר אמרוהו** בשעה שעמד עליהם המן הרשע, וקשה דהא אין אומרים הלל על נס שבחוץ לארץ, ועוד דאכתי היו עבדי אשורוש, וצ"ע.

(הרבי הפני מנחם זי"ע - שולי הגליון פסחים קז.)

אמאי אין צריך

כתית במנחות לכתחלה

'ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור' (כו. כ), ובמשנה (מנחות פו.) 'אף כל המנחות היו בדין שיטענו שמן זית זך, מה מנורה שאינה לאכילה טעונה שמן זית זך מנחות שהן לאכילה אינו דין שיטענו שמן זית זך, ת"ל זך כתית למאור ואין זך כתית למנחות', וקשה למה לי הקי", בלא"ה כיון דכתית במנחות נמי כתית, א"כ לולי המיעוט דכתית למאור בודאי הי' טעון כתית. ודוחק לחלק בין זך לכתית. ונראה דצריך הקי"ו לעכב, דבמנורה כתיב ב' פעמים זך לעכב, והי' למדין מקי"ו דבמנחות נמי מעכב, להכי כתיב למאור זך למעט דבמנחות לא מעכב. **מיהו קצת קשה, לפי זה נימא דבאמת לכתחלה מצוה במנחות נמי כתית, רק דלא מעכב ממיעוטא דלמאור**. ובגמ' לא משמע הכי, דקאמר מפני החסרון, משמע דליכא מצוה כלל בכתית רק מטעם מן המובחר, אבל לא להיות מצוה לכתחלה בכתית, וצ"ע. ובעיקר הקי", יש להקשות דאיכא למפרך מה למנורה דהיא בפנים בהיכל אבל מנחות הם בחוץ.

(שפת אמת מנחות פו. ד"ה במשנה אף)

בהא דבגדי כהונה מכפרין

איתא בגמרא (יומא עב:) אלמלא בגדי כהונה לא נשתייר משנאיהן של ישראל שריד ופליט. ופירש רש"י אלמלא בגדי כהונה שעל ידיהן מקריבין הקרבנות המכפרין על ישראל. לא זכיתי להבין דברי רבינו רש"י ז"ל, דבהדיא אי' בזבחים פ"ח: ובערכין ט"ז. ומועד קטן כ"ח. וכן בירושלמי כאן בפרקין, ומד"ר סוף פרשת צו (פ"ה), כשם שהקרבנות מכפרין כך בגדי כהונה מכפרין, וילין מקראי שכתונת מכפרת על שפכות דמים, מכנסים על עריות, מצנפת על גסי רוח, אבנט על ההרור הלב, ועוד טובא כדאי' שם (אלא שבירושלמי 'יומא ל"ח). אי' שאבנט מכפר על הגנבים. ועי' בבבלי בבא קמא צ"ד: שאמרה לו אשתו לגנב שרצה לעשות תשובה 'אפילו אבנט שלך אינו שלך', ולמה דוקא אבנט, אלא שזה מכפר על הגנבים ולפיכך הזכירה לו אבנט אע"פ שלא היה כהן [ועי' גליון ב"ק שם]. ומשמע **לכאורה שעצם בגדי כהונה לבד מכפרין, ולמה נדחק לפרש כאן דקאי על הקרבנות**. וצ"ע.ג. והשי"ת יאיר עיני בתורתו הקדושה.

(הרבי הפני מנחם זי"ע - שולי הגליון יומא עב:)

לכבוד נשמת

בעל ההילולא

כ"ק רבינו הפני מנחם זי"ע
הנוצח ע"י נכדי רבינו זי"ע

ברכת מזל טוב

לידידנו המוסר נפשו להפצת מיינות רבותינו
ה"ה הרה"ח ר' יוסף הלוי קורניק שליט"א
דרגל נישואי בנו הבחור המופלא **פינחס הלוי הי"ו**
יזכה לראות דורות ישרים מבורכים
השמחים את מריחוק מקום וקירוב הלב
אנ"ש באנטוורפן